

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

Bakalářská práce

2020

Anastasiya Sabadosh

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Katedra evropských studií

**Proměny režimu na irské hranici v průběhu jednání o
Brexitu**

Bakalářská práce

Autor práce: Anastasiya Sabadosh

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Rok obhajoby: 2020

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 21. 5. 2020

Anastasiya Sabadosh

Bibliografický záznam

SABADOSH, Anastasiya. *Proměny režimu na irské hranici v průběhu jednání o Brexitu*. Praha, 2020. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra západoevropských studií. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Jan Váška, Ph.D.

Rozsah práce: 89 424 znaků

Anotace

O problematice severoirské hranice ve světle vyjednávání o odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska nepojednává mnoho literatury. Tato práce by tedy chtěla poskytnout ucelený rámec o této problematice, která je současným fenoménem jak politiky Spojeného království, tak i Evropské unie, které se v minulých letech snažily najít shodu ohledně rozvodové smlouvy. Tu našli prostřednictvím smlouvy vyjednané vládou Borise Johnsona, která byla aktivována 31. ledna 2020. Tato práce tedy čtenáři zprvu nabízí pochopení problematiky irské hranice v historickém kontextu a jeho vlivu na současné vyjednávání. Průřez vyjednáváním práce mapuje třemi prameny, a to Bílou knihou o odchodu Spojeného království z Evropské unie a poté i samotnými dohodami, vyjednanými vládami Theresy Mayové a Borise Johnsona z let 2018 a 2019. Práce se tak snaží poskytnout komplexní vhled do vývoje režimu irské hranice během vyjednávání o odchodu se závěrečnou analýzou, zda vyjednaná dohoda odpovídá původním představám a zda bylo možné těmto představám v plném rozsahu vyhovět, protože si obě vyjednané dohody v irské otázce značně oponují.

Annotation

The issue of the Northern Ireland border in the light of the negotiations on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland is not discussed in much literature. This work would therefore like to provide a comprehensive framework on this issue, which is a current phenomenon of both UK and European Union policies that have sought to reach agreement on divorce agreements in recent years. They found this through a treaty negotiated by the government of Boris Johnson, which was activated on January 31, 2020. Thus, this work first offers readers an understanding of the Irish border in a historical context and its impact on current negotiations. The cross-section of the work is mapped by three sources, the White Paper on the United Kingdom's departure from the European Union and the agreements negotiated by the governments of Theresa May and Boris Johnson in 2018 and 2019. The work seeks to provide a comprehensive insight into negotiation of withdrawal with a final analysis of whether the negotiated agreement corresponds to the original ideas and whether it was possible to fully comply with these ideas because the two negotiated agreements have a strong opposition on the Irish issue.

Klíčová slova

Irská hranice, Brexit, Severní Irsko, Spojené království, Theresa Mayová, Boris Johnson

Keywords

Irish border, Brexit, Northern Ireland, United Kingdom, Theresa May, Boris Johnson

Title/název práce

Regime changes at Irish border during Brexit negotiations

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce panu doktorovi Janu Váškovi za množství času, které mi věnoval při vytváření této bakalářské práce. Dále bych chtěla poděkovat nejen všem vyučujícím, kteří mne za poslední tři roky učili a předali mi mnoho nového a zajímavého, ale také vedoucímu mého bakalářského semináře panu doktorovi Ondřejovi Matějkovi.

Obsah

Úvod.....	2
1. Metodologie.....	6
2. Vývoj Irského ostrova ve 20. století.....	7
2.1 Irský ostrov ve 20. století.....	7
2.2 Severní Irsko v Evropské unii.....	9
2.2.1 Severní Irsko a odchod z Evropské unie.....	10
2.2.2 Common Travel Area (CTA).....	11
2.3 Velkopáteční dohoda.....	12
3. Odchod Spojeného království a nové partnerství s Evropskou unií.....	14
3.1 Ochrana silných historických vazeb s Irskem a podpora společné cestovní oblasti (CTA) ...	14
3.3.1 The Common Travel Area (CTA).....	15
3.4 Příloha B – UK / Irsko.....	16
3.5 Společná zpráva vyjednávačů Evropské unie a vlády Spojeného království.....	16
4. Návrh dohody vlády Theresy Mayové z podzimu 2018.....	19
4.1 Jednání v Dolní sněmovně.....	19
4.2 Vývoj jednání o irské hranici do listopadu 2018.....	19
4.3 Dohoda vlády Theresy Mayové o odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie a Společenství pro atomovou energii z roku 2018.....	21
4.3.1 Protokol o Irsku / Severním Irsku.....	21
5. Dohoda vlády Borise Johnsona z roku 2019	24
5.1 Jednání Johnsonovo vlády	24
5.2 Britské parlamentní volby a jejich důsledek	25
5.3 Dohoda Borise Johnsona o odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie a Společenství pro atomovou energii.....	26
5.3.1 Protokol o Irsku	26
6. Rozdíly mezi <i>Bílou knihou</i> a smlouvami vlád Theresy Mayové a Borise Johnsona 30	
6.1 Protokol o Irsku / Severním Irsku	30
6.1.1 Platnost protokolu.....	30
6.1.2 Celní unie	31

6.1.3 Severoirský parlament	33
6.2 Politická deklaráce	34
7. Diskuze	35
7.1 ohlasy na dohodu z října 2019	35
7.2 otázka dosažitelnosti požadavků	36
Závěr	38
Summary	41
Použitá literatura	43

Úvod

K napsání této práce mě motivovala jedinečnost tohoto tématu. Spojené království je prvním státem, který hodlá opustit Evropskou unii. Ještě jedinečnější je situace Severního Irsku, které se nachází na jiném ostrově než Velká Británie a hraničí s Irskem, s kterým má silné historické, politické i ekonomické vazby, a navíc je státem Evropské unie. Už z počátku referenda o odchodu Spojeného království z Evropské unie se objevovaly obavy či naděje o případných snahách sjednocení irského ostrova, což v zásadě umožňuje Velkopáteční dohoda po referendu odhlasovaném severoirským obyvatelstvem. Tento proces je ale velice obtížný.

Tato zmíněná hranice je ovšem v rámci mírového procesu neviditelná a neklade překážky pro přechod. Mírový proces byl zahájen podpisem Velkopáteční dohody roku 1998, kterým byla i zahájena severojižní spolupráce, která předpokládala tuto hranici otevřenou. Ovšem postoje k režimu na hranici byly rozdílné. Evropská unie žádala o určité sjednocení, aby mohlo zboží bez problémů putovat ze Severního Irsku do Irsku, a tedy i Evropské unie a nedošlo tím k rozdělení ostrova. Na druhé straně se ale britská vláda snažila co nejvíce distancovat od dalšího dodržování evropských regulací a pravidel. Zároveň pro ni ale bylo klíčové udržet mírový proces na irském ostrově. Právě zde se začaly britské nároky dostávat do rozporu.

Ráda bych v této práci odpověděla na otázku, jakým způsobem musela vláda Borise Johnsona ustoupit z počátečních nároků stanovených vládou Theresy Mayové v dokumentu: *Odchod Spojeného království a nové partnerství s Evropskou unií* a ve smlouvě vyjednané v roce 2018 a jak se řešení irské otázky v průběhu vyjednávání měnilo. Zda byly dodrženy z počátku nastavené priority a zda to bylo vůbec možné.

Sama bych tímto tématem chtěla přispět k informovanosti a ucelení informací o tomto fenoménu. V úvodní části po představení metodologie bych chtěla zmínit historický kontext, který je ve vývoji Severního Irsku a irského ostrova celkově velmi důležitý pro pochopení problematiky. V této kapitole by měl čtenář pochopit, proč je toto území a hranice tak citlivým tématem. Po vysvětlení minulosti bych chtěla poukázat na současnost, kdy absence hranice na ostrově hraje významnou roli nejen v mírovém stavu, ale je i značně ekonomicky podstatná.

Po nastínění situace na irském ostrově bych se přesunula ke třem hlavním dokumentům, na kterých bych chtěla interpretovat změny, ke kterým v průběhu jednání docházelo. Od původního dokumentu vlády Theresy Mayové, který vyšel ještě před aktivací

článku 50 Lisabonské smlouvy, přes dohodu vlády Theresy Mayové až k závěrečné schválené dohodě vlády Borise Johnsona. V těchto dokumentech chci mapovat změny týkající se irské hranice a celkově Severního Irska. Jak se měnily opatření ve vyjednávaných protokolech a co to pro irský ostrov znamenalo. V poslední části bych pak chtěla představit diskuzi nad těmito změnami a zda je vůbec možné ideální řešení irské hranice, kde by se vyšlo vstříc všem stranám a požadavkům.

Zdroje, které mi napomohly k napsání této práce, bych rozdělila do skupiny pramenů a literatury. Mezi prameny, na kterých jsem stavěla hlavní obsah práce byly smlouvy *Dohoda o odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irska z Evropské unie a Evropského společenství pro atomovou energii* z roku 2018¹ i 2019². Je nutné podotknout, že názvy smluv jsou stejné přesto, že jsou obsahy smluv rozdílné. Každopádně právě tyto smlouvy, které obě sčítají více než 500 stran vedly k mému pochopení základních rozdílů v obou smlouvách a rozdílného postoje aktérů jak na mezinárodní úrovni, tak i vnitrostátní. Dalším pramenem, který byl důležitý pro porovnání, protože nastínil původní ambice britské vlády, byla Bílá kniha o odchodu z Evropské unie, která nese plný název *Odchod Spojeného království z Evropské unie a nové partnerství s ní*³. Tento dokument byl mnohem kratším než výše zmíněné rozvodové smlouvy, byl ale důležitým pro britskou vládu, protože právě v tomto dokumentu britská vláda odhalila své představy o svém budoucím jednání o odchodu z Evropské unie. Proto tato kniha vyšla dříve, než byl aktivován článek 50, který umožňuje členskému státu odejít z Evropské unie.

Další pramen, který jsem použila, mi posloužil k pochopení historického kontextu, protože se na jeho základě vyjednávaly nová znění smluv. Byla to *Velkopáteční dohoda* nebo také označována jako *Belfastská dohoda*⁴, která v roce 1998 nastavila vztahy nejen na celém irském ostrově, ale i vztahy se zbytkem Spojeného království. Všechny tyto

¹ „Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, Protocol on Ireland/Northern Ireland“ oficiální web Evropské komise, staženo 10. března 2020, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement_0.pdf, 2018 (dále jako Withdrawal agreement, 2018).

² „Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, Protocol on Ireland/Northern Ireland.“, oficiální web Evropské komise, https://ec.europa.eu/commission/publications/agreement-withdrawal-united-kingdom-great-britain-and-northern-ireland-european-union-and-european-atomic-energy-community_cs (staženo 10. března 2020), 2019 (dále jako Withdrawal agreement, 2019).

³ „The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union“, oficiální web britské vlády, nahlédnuto 11. března 2020, <https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper>.

⁴ „Belfast Agreement“, oficiální web britské vlády, <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement>, (staženo 20. ledna 2020).

použité prameny jsou dostupné na webech britské vlády, Evropské komise nebo Evropského parlamentu.

Pro pochopení kontextu nejen současnosti, ale i minulosti jsem použila literaturu sekundární. Jde o publikace shrnující historický vývoj, jako byla kniha *Bordering two unions*⁵ od Sylvie de Mars, kde se autorka snaží vysvětlit, jak jednání o odchodu z Evropské unie změnilo vládu Severního Irsku nebo jestli proces odchodu může zapříčinit nové násilí. Tato kniha napomohla k pochopení role Evropské unie při vytváření mírového procesu v Severním Irsku na konci minulého století. Další knihou byly *Dějiny Irska*⁶ od Theodora W. Moodyho, která se zabývá souhrnem irských dějin od jejich počátků. Dalším článkem, který mi napomohl pochopit období The Troubles byl *The Irish trouble: generation of Violence 1967–1992*⁷ od Jacka Beattyho nebo *Neither hard nor soft but racist? The Good Friday Agreement and the Irish border after Brexit*⁸ od Daniela Holdera. Posledním hojně užívaným zdrojem je internetová encyklopedie *Britannica*⁹, která mi napomohla formulovat pojmy, jako je například „deklarace z Downing street“ nebo „Anglo-irská smlouva“.

Pro pochopení současnosti byly důležité aktuální elektronické zpravodajské zdroje, které vycházejí mnohem častěji a rychleji než tištěné publikace, proto v této práci najdete mnoho zdrojů ze zpravodajských portálů, jako jsou *The Guardian*¹⁰, *BBC*¹¹, *Independent*¹², *The New York Times*¹³ nebo *Euronews*¹⁴. Tyto zdroje mi pomohly pochopit nejen rozdíly, ale i zasazení do kontextu doby a dění jak na vnitrostátních, tak i na mezinárodních scénách. Další sekundární literaturou, kterou jsem zde použila, byla také ta, která se zabývala komparací. K tomu jsem použila oficiální zprávy dostupné na webech Evropského parlamentu, jako je například *The revised Brexit deal: what has changed and*

⁵ Sylvia de Mars et. al. eds., *Bordering two unions* (Bristol: Policy Press, 2018).

⁶ Theodore W. Moody et. al., eds., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012).

⁷ Jack Beatty, „The Irish trouble: generation of Violence 1967–1992“, *Atlantic* 271, č. 3 (1993): 126–129, <https://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=8edd6fdf-7d83-449b-b9f8-830dcb86b37a%40pdv-v-sessmgr03> (staženo 18. února 2020).

⁸ Daniel Holder, „Neither hard nor soft but racist? The Good Friday Agreement and the Irish border after Brexit.“, *Race* 59, č. 2 (2017): 90–101, <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1177/0306396817725443> (staženo 23. února 2020).

⁹ Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com>.

¹⁰ <https://www.theguardian.com/international>

¹¹ <https://www.bbc.com/news>

¹² <https://www.independent.co.uk>

¹³ <https://www.nytimes.com>

¹⁴ <https://www.euronews.com>

*next steps?*¹⁵. Tento dokument mi upřesnil, jaké hlavní změny mám při pročítání pramenů mapovat a zaznamenat. Dalším důležitým dokumentem, který shrnul situaci a byl dostupný z oficiálního webu Evropské komise byl *The Impact and Consequences of Brexit for Northern Ireland*¹⁶, který shrnul důsledky a vliv jednání o odchodu z Evropské unie přímo pro Severní Irsko. Pro lepší pochopení právního aspektu výše zmíněných smluv mi posloužil *The Constitutional unit*¹⁷, což je právní blog, na který přispívají renomovaní odborníci ústavního práva, jako jsou Alan Whysall nebo Etain Tannam.

Závěrem je nutné podotknout, že aktuálnost tématu zamezila široké škále použité literatury a tištěných publikací, proto jsem vycházela hlavně z pramenů a současných zpravodajských článků.

¹⁵ The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“, oficiální web evropského parlamentu, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)642260](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)642260) (staženo 11. března 2020).

¹⁶ European Parliament Committees, „The Impact and Consequences of Brexit for Northern Ireland“, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/583116/IPOL_BRI\(2017\)583116_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/583116/IPOL_BRI(2017)583116_EN.pdf) (staženo 2. 2. 2020).

¹⁷ <https://constitution-unit.com>

1. Metodologie

Z metodologického hlediska bych se v této práci chtěla věnovat komparativní případové studii. V úvodu totiž představím již zmíněný dokument *Bílé knihy*, který Theresa Mayová představila před aktivací článku 50. Dále představím smlouvy vyjednané oběma ministry. Tyto tři dokumenty bych chtěla v závěru porovnat a odpovědět na otázky zmíněné v úvodu. K porovnání těchto smluv, je ale nutné pochopení tohoto případu.

Porovnávání v politologii George Bennett charakterizoval jako jednu instanci třídy srovnatelných událost nebo jevů. Touto třídou je chápán jasně definovaný aspekt události, což je v případě této události aspekt irské otázky nebo hranice v celém jednání o odchodu Spojeného království z Velké Británie. Pro srovnání takového jevu je nutné kontrolované srovnání. Pro kontrolované srovnání je důležitý výběr variací v hodnotách studovaných proměnných. Variace proměnných pak mohou být synchronní nebo diachronní. Na tomto vytvořeném základě jsou rozlišovány čtyři typy kontrolovaných srovnání – prostorová, longitudinální, kontrafaktuální a dynamická.

Prostorové srovnání představuje geograficky odlišné případy, ale ve stejném časovém rozmezí. Longitudinální je opakem prostorového, který využívá synchronní variace v jednom prostoru. Kontrafaktuální srovnání se využívá u případů, u kterých neexistuje srovnatelný případ, který by vykazoval podobnou variaci, proto zde musí variace vzniknout výzkumníkem. Dynamický pak kombinuje diachronní a synchronní variace.¹⁸

Případ mého zkoumání je tedy longitudinálním srovnáním. Jedná se o synchronní variaci v jednom prostoru. Toto srovnání se týká většinou přijetí určitého zákona, zavedení nové instituce nebo volby. Cílem tohoto srovnání je, zda zkoumaná politická reforma měla očekávaný dopad nebo neměla. Tento postup bývá většinou využíván všemi případovými studiemi, protože výzkumník zkoumá jeden případ a v rámci něj dochází ke změně proměnné.¹⁹

To v aplikaci na moji práci znamená, že budu sledovat irskou otázku ve světle jednání o odchodu z Evropské unie v rámci změn několika proměnných, které se v průběhu dokumentů měnily. Jedná se o platnost protokolu, celní unii, celkové proměny režimu hranic a způsobu rozhodování o nově vzniklém režimu.

¹⁸ Karel Kouba, *Kvalitativní metody příčinného usuzování v politologii*. In Miroslav Novák, *Úvod do studia politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství, 2011), 403.

¹⁹ *Ibid.*, 405.

2. Vývoj Irského ostrova ve 20. století

Irská hranice byla od roku 2016 po referendu o vystoupení Velké Británie z Evropské unie tématem číslo jedna. Je to hranice mezi dvěma státy, které mají společnou historii, zemědělství, a dokonce se podílejí i na společné politice. Na základě vývoje ve 20. století není možné toto pouto přerušit hranicí, která by ukončila všechna předešlá snažení. Vývoj ostrova byl velice komplikovaný a v této kapitole se jej budu snažit přiblížit.

2.1 Irský ostrov ve 20. století

Na počátku 20. století byl irský ostrov pod nadvládou Velké Británie. Národní sebeuvědomění přišlo sice před 20. stoletím, ale hlavní mezníky v politickém utváření přišly právě tehdy. V roce 1908 vznikla strana Sinn Féin sdružením organizací, které podporovaly irský nacionalismus.²⁰

Ovšem nacionalistické myšlenky se nenacházely napříč celým ostrovem. Na severu v Ulsteru byla v roce 1915 založena Ulsterská unionistická rada, která byla podporována i britskou konzervativní stranou. Tato strana se proti nacionalismu Sinn Féin vymezovala kvůli rozdílnému náboženství. Na severu Irska převládali protestanté oproti nacionalistickému jihu, kde byli katolíci. Protestanté ze severu žili v obavách, že by v dublinském parlamentu byli v náboženské menšině, což byl jeden z důvodů rozpolcenosti na ostrově.

Ostrov po rozdělení těchto názorů zažíval zmatek. Povstání a partyzánské války, které před 20. lety zuřily, neumožnily ani těmto dvěma stranám vyjednávat. Tehdejší britský premiér Lloyd George se to rozhodl vyřešit zákonem o správě Irska v roce 1920. Tento zákon ustanovil dvě vlády a dva parlamenty. Jedna část byla pro šest hrabství na severu, která se později přetvořila v Severní Irsko, a druhá část pro zbytek země. Tento zákon oficiálně dělil irský ostrov na dvě samostatné správní jednotky, které spolu měly spolupracovat pomocí Rady Irska. Zákon přijalo Severní Irsko, a tím vznikl i stát. V prosinci roku 1921 se situace pro Severní Irsko zkomplikovala. Podepsala se anglo-irská smlouva, která ukončila válku za nezávislost a vznikl tím Svobodný irský stát.²¹ Již od roku 1922, kdy vznikly na ostrově dva územní celky, můžeme mluvit o otevřenosti hranice mezi Severním Irskem a Irskou republikou, kdy ani jedna strana nepotřebovala pas pro překročení hranic.²²

²⁰ Theodore W. Moody et. al., eds., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012), 282–284.

²¹ *Ibid.*, 296.

²² De Mars, „Bordering two unions“, 16–18.

Tento stát získal status dominia, který platil do dubna 1949, kdy se stal samostatným státem.²³ Nezávislost byla platná pro celý irský ostrov, což byla první šance na sjednocení. Severní Irsko však využilo situace a podrželo si status získaný zákonem o správě Irska, který Irsko neuznávalo.²⁴ Po vzniku Irské republiky v roce 1949 zformalizovala britská legislativa otevřenost hranic. Roku 1952 vznikla dohoda, která zformalizovala zónu volného pohybu. Tato zóna obsahovala oba státy, Normanské ostrovy a ostrov Man. Umožňovala Britům a Irům téměř stejné zacházení jako s občany v obou státech.²⁵

Severní Irsko začalo fungovat jako samosprávný region, který tvořily ze dvou třetin protestanté a z jedné třetiny katolíci, což se v budoucnu ukázalo jako velká potíže, protože protestanté získali vůdčí postavení a katolíci se cítili diskriminováni. Dále zde byly neshody kulturní i politické. Irská historie ani irština se v Severním Irsku nevyučovala, bylo nelegální vyvěsit irskou vlajku a irská strana Sinn Féin byla v letech 1956–1974 zakázána.²⁶

Během 60. let se situace ještě více zhoršila. Komplikace začaly v Severním Irsku, kde proti sobě stály dvě strany. V tomto období vznikalo hnutí skupiny katolíků v Severním Irsku, které začalo organizovat různé demonstrace proti nerovnosti. Celé toto období je označováno jako The Trouble.²⁷

Jednu stranu tvořili unionističtí protestanté, kteří podporovali setrvání ve Spojeném království a proti nim stáli katoličtí nacionalisté, kteří podporovali spojení s Irskou republikou. Nebyly to ovšem jediné strany konfliktu. Důležitost této situace podtrhl počet lidských obětí, který se pohyboval okolo 3600 a to hlavně kvůli IRA (Irská republikánská armáda), která tento konflikt brala jako guerillovou válku za národní nezávislost.²⁸

Útoky této armády byly brány za teroristické. Na popud nejen těchto útoků byla podepsána anglo-irská dohoda, která poskytla možnost volby severoirským občanům ohledně setrvání ve Spojeném království nebo odchodu a připojení k Irské republice. Smlouva také ustanovila mezivládní konferenci, kde mělo Irsko konzultativní roli v politických a bezpečnostních otázkách, což bylo poprvé v historii. Dalším dokumentem, kterým Irská republika získala další vliv byla deklarace z Downing Street podepsaná v roce

²³ „The Troubles“, Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history> (staženo 31. 10. 2020).

²⁴ Moody, „Dějiny Irska“, 298.

²⁵ De Mars, „Bordering two unions“, 16–18.

²⁶ „The Troubles“, Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history> (staženo 31. 10. 2020).

²⁷ Beatty, „The Irish trouble“, 126–129.

²⁸ „The Troubles“, Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history> (staženo 31. ledna 2020).

1993, která přispěla k dalšímu uklidnění.²⁹ Mírový proces započal podepsáním *Velkopáteční dohody* v roce 1998.³⁰

Po Velkopáteční dohodě se opět irská hranice otevřela. Dohoda předpokládala, ale nevyžadovala pokračování členství Velké Británie v Evropské unii, přesto bylo členství pro mírový proces důležité. Hlavně evropské právo při procesu otevírání hranic v 90. letech. Dokonce byly zásady evropského práva potřebám mírového procesu poupraveny, a to konkrétně antidiskriminačním zákonem. Ten byl pozměněn tak, aby napomohl vyššímu zastoupení katolíků v policii. Vzniklo také financování pro mírový proces – PEACE a INTERREG.³¹

V závěru této podkapitoly je ovšem nutné podotknout, že pouze 65 % obyvatel Severního Irsku se identifikují jako unionisté nebo nacionalisté, zbytek se považuje za Severní Iry (21 %) a někdo zastává tři národnosti, a to britskou, irskou nebo severoirskou (9 %) a 5 % se neidentifikuje ani jako jedna z těchto skupin.³²

2.2 Severní Irsko v Evropské unii

Na počátku tohoto konfliktu musel irský ostrov řešit ještě jednu zásadní otázku, a tou byl vstup do Evropského hospodářského společenství. V 60. letech byla Velká Británie pro Irskou republiku nepostradatelná, byla totiž jeho největším ekonomickým partnerem. Irsko proto muselo následovat rozhodnutí Velké Británie ohledně evropské integrace, protože chtělo být jejich rovnocenným partnerem.³³

Irsko a Velká Británie vstoupily shodně do Evropského hospodářského společenství 1. ledna 1973. Z počátku ale občané Severního Irsku nebyli tolik přesvědčeni o členství ve společenství. Ve Velké Británii hlasovalo celkem 67 % pro vstup, ale podíl v Severním Irsku byl pouze 52 %. Bylo to opět kvůli rozporu dvou hlavních stran – unionisty a nacionalisty. Nacionalisté vstup podporovali, protože věděli, že se význam hranice sníží, zatímco unionisté se báli o oslabení suverenity Spojeného království v rámci evropského členství.³⁴

Celkově bylo členství v Evropské unii pro Severní Irsko v určitých momentech

²⁹ „Downing street declaration“, Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com/topic/Downing-Street-Declaration> (staženo 2. února 2020).

³⁰ „The Anglo-Irish Agreement And Downing Street Declaration“, Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history/The-Anglo-Irish-Agreement-and-Downing-Street-Declaration> (staženo 31. ledna 2020).

³¹ De Mars, „Bordering two unions“, 16–18.

³² Ibid., 4.

³³ Ibid., 5.

³⁴ Ibid., 2.

klíčové. Jak už zmíněná podpora během mírového procesu i prostřednictvím financovaného programu PEACE, tak i celkové dotace zemědělcům v rámci společné zemědělské politiky a financování rozvoje. V rámci tohoto financování těží Severní Irsko nejvíce ze všech částí Velké Británie. Severní Irsko bylo s Irskou republikou zařazeno do stejné zemědělské regulační oblasti, což bylo zásadní pro hospodářskou krizi v roce 2001.³⁵

2.2.1 Severní Irsko a odchod z Evropské unie

Referendum v Severním Irsku neskončilo stejným poměrem jako v celém Spojeném království. Hlasovalo pro setrvání s 440 707 hlasy (55,7 %). Pro odchod bylo 349 442 hlasů (44,3 %).³⁶ Opět tu v hlasování stály proti sobě dva názorové proudy a to DUP (demokratická unionistická strana), která hlasovala pro odchod z Evropské unie. Celkově DUP nepodporovala „měkký“ odchod z EU. Podporovala odchod z jednotného trhu i celní unie za předpokladu, že na irském ostrově nevznikne hranice. Proti nim byly tradičně strany Sinn Féin spolu s SDLP (sociálně-demokratická lidová strana), které podporovaly setrvání.³⁷ Spolu s nimi setrvání podporovala i UUP a Aliance.³⁸ Hlas Severního Irska v rámci Velké Británie je velmi slabý. Je to nejmenší část s 1,8 miliony obyvatel, které tvoří pouze 2,9 % celého britského obyvatelstva.³⁹

Přestože se mohlo zdát, že bylo Severní Irsko názorově rozdělené kvůli odlišným názorům na evropskou integraci, byl celkový postoj severoirských politiků poměrně shodný. Tedy do okamžiku referenda o odchodu z Evropské unie, kdy se názory začaly opět střetávat.⁴⁰

V tomto procesu odchodu je nutné ale zmínit speciální „status“ Severního Irska, jakožto jediné části Spojeného království, která má pravomoc opustit Spojené království. Bylo to velkou pákou Severního Irska při vyjednávání o odchodu, protože pro zbytek království by byl případný odchod nejen ekonomickou ztrátou. Právě proto je irská otázka ve vyjednávání o odchodu z Evropské unie tak citlivým tématem, protože udržení tohoto území je pro Spojené království klíčovým. Od referenda se nálady ohledně sjednocení nebo tvrdé hranice

³⁵ Ibid., 5.

³⁶ European Parliament Committees, „The Impact and Consequences of Brexit for Northern Ireland“.

³⁷ Daniel Holder, „Neither hard nor soft but racist? The Good Friday Agreement and the Irish border after Brexit.“, *Race* 59, č. 2 (2017): 90–101, <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1177/0306396817725443> (staženo 23. února 2020).

³⁸ Siobhan Fenton, „Brexit result: Sinn Féin’s Martin McGuinness calls for border poll on United Ireland“, *Independent*, (24. června 2016), <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-northern-ireland-eu-referendum-result-latest-live-border-poll-united-martin-mcguinness-a7099276.html>.

³⁹ European Parliament Committees, „The Impact and Consequences of Brexit for Northern Ireland“.

⁴⁰ Ibid., 19.

mění. Dříve převládaly myšlenky o tvrdé hranici spíše než spojení irského ostrova, zatímco v současnosti vzniká větší pluralita nakloněná spíše sjednocenému Irsku. Hlasování o sjednocení by ovšem bylo ale spíše pouze skokem do prázdnoty, protože způsob nebo smlouva o odchodu ze Spojeného království a vzniku Spojeného Irska nebyla vypracována. Jediné, co Velkopáteční dohoda nabídla, bylo spuštění procesu sjednocení, nikoli politický mechanismus pro nasměrování procesu.⁴¹ Referendum o odchodu z Evropské unie ukázalo potřebu pevné institucionální spolupráce mezi britskou a irskou vládou, aby předešlo špatnému načasování referend, protože ani jedna strana na to není připravena.⁴²

Irsko a Severní Irsko má v současnosti 206 hraničních přechodů, což je o 40 % více než podél celé východní hranice Evropské unie, a to se jedná pouze o 500kilometrovou hranici. Evropská unie si přála ponechat Severní Irsko v celní unii, aby nevznikla na ostrově hranice, a tím nebyla porušena Velkopáteční dohoda. Další motivací pro Evropskou unii vyjednat celní unii byl snadnější pohyb zboží ze Severního Irska do Irska, a tudíž i zbytku Evropské unie. Postoj Severního Irska byl ale tradičně rozdělen. DUP si nepřála oddělení od zbytku království, zatímco Sinn Féin mluvila o irské jednotě. Cílem Irské republiky před jednání o odchodu bylo zachování volné hranice, zatímco v britském parlamentu se názory mísily. Mnoho konzervativců bylo dokonce pro odchod bez dohody, což by znamenalo tvrdou hranici, naopak labouristé volali po novém referendu.⁴³

2.2.2 Common Travel Area (CTA)

CTA je speciální cestovní zóna pro pohyb osob mezi Velkou Británií, Irskem, ostrovem Man a Normanskými ostrovy. Vznik bývá spojován se zřízením Irského svobodného státu v roce 1922 a se zvláštním legislativním ustanovením pro britská korunní závislá území z let 1919 a 1920. Protokol smluv Evropské unie stanovil, že Spojené království a Irsko spolu stále mohly uzavírat dohody týkající se pohybu osob v rámci dohody o volném obchodu a také stanovil možnost volného cestování státních příslušníků členů CTA v rámci CTA bez pasových kontrol.⁴⁴

⁴¹ Alan Whysall, „Northern Ireland and border poll: hard truths“, *The constitution unit*, 11. října 2019, <https://constitution-unit.com/2019/10/11/northern-ireland-and-a-border-poll-hard-truths/>.

⁴² Etain Tannam, „The Secretary of State’s power to call a border poll in Northern Ireland: why British-Irish institutional cooperation is essential“, 8. února 2010, <https://constitution-unit.com/2020/02/08/the-secretary-of-states-power-to-call-a-border-poll-in-northern-ireland-why-british-irish-institutional-cooperation-is-essential/#more-9081>.

⁴³ Seana Davis, „Why is the Irish border issue so complex?“, *Euronews*, 26. července 2019, <https://www.euronews.com/2018/09/25/why-is-the-irish-border-issue-so-complex-euronews-answers>.

⁴⁴ The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union.

2.3 Velkopáteční dohoda

Velkopáteční dohoda, někdy také označována jako Belfastská dohoda, byla podepsána 10. dubna 1998. Podpořilo ji 71 % severoirských voličů v referendu. Celkově tato referenda byla dvě – v Irsku a Severním Irsku, tudíž vešla v platnost až 2. prosince 1999. Dokument utišil násilí a vytvořil instituce, které fungovaly na základě spolupráce obou částí ostrova. Celkově rozdělil spolupráci do třech oblastí – spolupráce v rámci Severního Irska, spolupráce v rámci celého irského ostrova (také označováno jako severojižní spolupráce) a spolupráce Irské republiky s Velkou Británií (často označováno jako východozápadní spolupráce). Velkopáteční dohoda se pouze okrajově zmiňovala o členství Irska nebo Velké Británie v Evropské unii, což ale poměrně podcenilo roli, kterou toto členství při vytváření mírového procesu mělo.⁴⁵

V samotném obsahu smlouvy nalezneme konstituční ustanovení (Constitutional issues), kde britská i irská vláda uznala právo obyvatel Severního Irska rozhodnout o změně vlastního statusu⁴⁶, také zde obě vlády slíbily podporu při takové změně bez ohledu na rozdíly v náboženském vyznání. Dalším důležitým ustanovením bylo právo obyvatel na vlastní identitu, kdy si obyvatelé mohli vybrat britské nebo irské občanství, nebo dokonce obojí.⁴⁷ Také na základě tohoto ustanovení došlo ke změně v irské ústavě a britské legislativě.⁴⁸

Smlouva ustanovila instituce na základě druhu spolupráce. Spolupráci v rámci Severního Irska zprostředkoval 108členný parlament na základě tzv. powersharingu unionistické a nacionalistické strany. Této instituci byla přislíbena plná legislativní a exekutivní pravomoc, pokud by fungovala na shodě obou stran.⁴⁹ Severojižní spolupráce měla být zastřešena Severojižní ministerskou radou, která měla vést ke konzultacím a spolupráci na ostrově. Tato rada se měla scházet na různých úrovních (předsedové vlád nebo příslušní ministři).⁵⁰ Oběma stranám bylo přislíběno právo veta. Spolupráce měla probíhat v oblastech zemědělství, vzdělání, dopravy, životního prostředí, vodních cest, turismu, vnitrostátního rybářství nebo zdraví.⁵¹ Poslední britsko-irská spolupráce založila britsko-irskou radu. Členové měli být zástupci britských a irských vlád, převedené instituce

⁴⁵ Ibid., 4.

⁴⁶ Belfast Agreement, Constitutional Issues, čl. 1(i).

⁴⁷ Belfast Agreement, Constitutional Issues, čl. 1(vi).

⁴⁸ Belfast Agreement, Constitutional Issues, ANEX B, čl. 3.

⁴⁹ Belfast Agreement, Democratic institutions in Northern Ireland, čl. 1 a 2.

⁵⁰ Belfast Agreement, North/South Ministerial Council, čl. 3.

⁵¹ Belfast Agreement North/South Ministerial Council, ANNEX.

Severního Irska, Skotska, Walesu, zástupců ostrova Man a dalších kanálních ostrovů.⁵² Tato rada měla přesně dané instrukce, jako byla schůze na úrovni summitu dvakrát ročně, ve specifických odvětvích na pravidelné bázi a každá strana měla být reprezentována odpovídajícím ministrem.⁵³ Další orgán, který tato smlouva ustanovila, byla britsko-irská mezivládní konference, která měla nahradit již existující anglo-irskou mezivládní konferenci z roku 1985.⁵⁴ Všechna rozhodnutí vzniklá na této konferenci měla být schválena vládami obou států.⁵⁵ Tato konference se měla zabývat justicí, právy, bezpečností nebo věznicemi.⁵⁶ Také měla vůdčí postavení nad ostatními nově vzniklými organizacemi, které vznikly na základě tohoto dokumentu.⁵⁷

⁵² Belfast Agreement, British-Irish Council, čl. 2.

⁵³ Belfast Agreement, British-Irish Council, čl. 3.

⁵⁴ Belfast Agreement, British-Irish intergovernmental conference, čl. 1.

⁵⁵ Belfast Agreement, British-Irish intergovernmental conference, čl. 4.

⁵⁶ Belfast Agreement, British-Irish intergovernmental conference, čl. 6.

⁵⁷ Belfast Agreement, British-Irish intergovernmental conference, čl. 9.

3. Odchod Spojeného království a nové partnerství s Evropskou unií

Dříve než Velká Británie oficiálně zažádala 29. března 2017 o odchod z Evropské unie, tak si britský parlament zažádal o tzv. *Bílou knihu*, která je měla obeznámit s pozicemi vlády před zahájením vyjednávání. Ta nesla oficiální název *Odchod Spojeného království z Evropské unie a nové partnerství s ní*.⁵⁸

Bílá kniha je shrnutím vládních plánů, které bývají publikované pro informaci a pro rychlou diskusi před zavedením formálního parlamentního zákona. To umožňuje zveřejnění názorů na konkrétní otázky před zahájením formálních rozprav. *Bílá kniha* nemá právní váhu a nestává se sama zákonem. Tvoří spíše základ, na kterém je vypracován zákon.⁵⁹

Tato *Bílá kniha* obsahovala priority Velké Británie a také dva dodatky. Příkladem může být poskytování jistoty a jasnosti během vyjednávání, převzetí kontroly nad vlastními zákony nebo ochrana vazeb s Irskem a zachování otevřených hranic.

Mezi důležité dodatky Velká Británie zařadila příklady mechanismů řešení sporu a Spojené království / Irsko. Pro naše zkoumání jsou důležité dvě části tohoto dokumentu, a to prioritou ochrany vazeb s Irskem a dodatek Spojené království / Irsko.⁶⁰

3.1 Ochrana silných historických vazeb s Irskem a podpora společné cestovní oblasti (CTA)

Spojené království si v této části dokumentu uvědomovalo dobré nastavení vztahů na irském ostrově a chtělo udělat vše pro to, aby nebylo narušeno. Proto chtělo tuto hranici udržet bez jakýchkoli překážek, aby nebyl poznamenán obchod ani pohyb osob a Irsko a Spojené království tak mohly maximalizovat své zisky.⁶¹

Veliký důraz je také kladen na ekonomickou spolupráci. V současnosti zde existují hluboké ekonomické vazby kvůli obchodu, přeshraničním investicím, toku zboží, služeb a investic. Roční obchod se mezi královstvím a Irskem pohybuje okolo 43 milionů liber, zatímco okolo 60 % zboží ze Severního Irska putující do Evropské unie končí v Irsku.

⁵⁸ „The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union.

⁵⁹ Ben Kentish, „Brexit White Paper – what is it?“, *Independent*, 25. ledna 2017, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/government-white-paper-theresa-may-brexit-article-50-parliament-single-market-a7546256.html>.

⁶⁰ The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union.

⁶¹ The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union, Protecting our strong and historic ties with Ireland and maintaining the Common Travel Area, 4.5.

Přeshraniční pohyb obyvatel hraje také významnou roli, protože přes 14 000 osob pravidelně dojíždí přes irskou hranici do práce nebo škol.⁶² Na londýnské burze operuje více než 50 irských společností. Severoirská ekonomika je hluboce integrována s irskou ekonomikou. V roce 2015 bylo Irsko největším obchodním partnerem Severního Irska s vývozem zboží v hodnotě 2,1 miliardy liber a dovozem 1,6 miliardy liber. Tuto integraci nalezneme hlavně v zemědělsko-potravinářském odvětví a jejich dodavatelských řetězcích. Příkladem může být dovoz 30 % mléka ze Severního Irska do Irska ke zpracování, každotýdenní vývoz více než 10 000 živých prasat z Irska do Severního Irska nebo také fakt, že potraviny, nápoje nebo tabák představují 48 % přeshraničního zpracovatelského obchodu. Na celém irském ostrově dokonce existuje jednotný trh s elektřinou, který poskytuje Irsku i Severnímu Irsku přístup k elektřině.⁶³

Dokument také zdůrazňoval blízké historické, sociální a kulturní vazby mezi Velkou Británií a Irskem, které předcházely členství v Evropské unii. Mluvila o irské smlouvě z roku 1949, která zřídila speciální status Irů ve Velké Británii. Také zmiňovala Velkopáteční dohodu, která zřídila možnost výběru občanství, proto si britská i irská vláda navzájem slíbila, že bude tento reciproční vztah dvou národností chránit i po odchodu Spojeného království.⁶⁴ Nebyla zde ale zmíněna role Evropské unie při vytváření mírového procesu a podpisu této smlouvy, a to konkrétně financováním mírového procesu Evropskou unií prostřednictvím programu PEACE a INTERREG.⁶⁵

3.3.1 The Common Travel Area (CTA)

CTA je speciální zóny pohybu osob mezi Velkou Británií, Irskem, ostrovem Man a Normanskými ostrovy. V tomto dokumentu se ohledně této zóny Spojené království zavázalo k ochraně tohoto volného pohybu, protože uznalo podstatnost této zóny pro obyvatele v jejich každodenním životě. Slíbily tak spolupráci s exekutivou Severního Irska, irskou vládou a Britskými korunními závislými územími, aby dosáhly udržení dohody CTA a zároveň i ochránily integritu britského imigračního systému.⁶⁶

⁶² The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union, Protecting our strong and historic ties with Ireland and maintaining the Common Travel Area, 4.1–4.3.

⁶³ The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union, Annex B – UK/Ireland, B.11–B.13.

⁶⁴ The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union, Protecting our strong and historic ties with Ireland and maintaining the Common Travel Area, 4.6–4.7.

⁶⁵ De Mars, „Bordering two unions“, 16–18.

⁶⁶ The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union, Protecting our strong and historic ties with Ireland and maintaining the Common Travel Area, 4.8.

3.4 Příloha B – UK / Irsko

V této příloze se mnoho slibů, zmíněných v kapitole „Ochrany silných historických vazeb s Irskem a podpora CTA“ opakovala. Příkladem může být národní sebeurčení Severních Irů. Také zde ale byla nastíněna politika během vyjednávání, kterou bylo bezpečné, stabilní a prosperující Severní Irsko v rámci silné Británie. Spojené království se zde opět zavázalo k dodržování zásad Velkopáteční dohody, která poskytla severoirským obyvatelům možnost volby ohledně budoucnosti Severního Irsku. Prioritami bylo také zachování Severního Irsku jako součásti království se silnými vazbami na Irsko, dále udržení politické stability v Severním Irsku, což je závislé na rostoucí ekonomice (která je závislá na přeshraniční propojení) nebo efektivní bezpečnostní politice (u které je přeshraniční spolupráce zásadní) a také dodržování ústavního rámce Velkopáteční dohody.⁶⁷ Spojené království tedy slibovalo nalezení praktického řešení, které udrží hranici co nejplynulejší a bez tření. Nejdůležitějším slibem bylo však zamezení vzniku „tvrdé hranice“.

Z tohoto dokumentu nešly vyčíst jiné cíle než budoucí snaha zamezit tvrdé hranici pro udržení míru nastoleného Velkopáteční dohodou a udržení současných ekonomických a obchodních vztahů.⁶⁸ To bylo také hlavním cílem kritiky. Tento dokument byl mnohými označován jako nicneříkající a podle některých byl vypracovaný příliš pozdě. Kritika byla jak na straně proevropské, tak i euroskeptické. Týkala se nedostatečného nastínění způsobu obchodu „bez tření“ a nedostatečných představ o CTA.⁶⁹

3.5 Společná zpráva vyjednávačů Evropské unie a vlády Spojeného království

Po zahájení jednání vznikla tři řešení severoirské otázky ve společné zprávě z prosince 2017 od britských a evropských vyjednávačů, která nesla plný název *Společná zpráva vyjednávačů Evropské unie a vlády Spojeného království na pokroku během fáze 1 na vyjednávání podle článku 50 SEU na řádný odchod Velké Británie z Evropské unie*. Tyto řešení byly:

⁶⁷ The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union, Annex B – UK/Ireland, B.5.

⁶⁸ The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union, Annex B – UK/Ireland, B14.

⁶⁹ Sean O'Grady a John Rentoul, „At last, White Paper sets out 12 key Brexit goals. Now for the 12 key unanswered questions“, *Independent*, 2. února 2017, <https://www.independent.co.uk/news/uk/politics/brexit-white-paper-explained-unanswered-questions-a7560361.html>.

1. V rámci budoucích vztahů mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím dojde k řešení, jak se vyhnout tvrdé hranici a všech věcí toho se týkající (pasové kontroly).
2. Pokud by se toto řešení zdálo jako nemožné, tak by Spojené království předložilo konkrétní řešení pro Severní Irsko.
3. Poslední možností, po selhání těchto dvou řešení, byl závazek Spojeného království plně sladit pravidla vnitřního trhu a celní unie, které by měly v budoucnu podporovat spolupráce mezi severem a jihem, hospodářství a ochranu Velkopáteční dohody.⁷⁰

Už v této společné zprávě si vyjednaváči byli vědomi, že k vytváření spolupráce sever – jih, která je zakotvena ve Velkopáteční dohodě, značně přispěl společný právní a politický rámec Evropské unie, proto si stanovily již tři výše zmíněná řešení.⁷¹ Pokud by ale nestačila ani tato řešení, tak se Spojené království zavázalo k absenci jakýchkoli regulačních překážek, které by nebyly v souladu s Velkopáteční dohodou nebo pouze po souhlasu výkonného orgánu Severního Irsku a Shromáždění. Za všech okolností se ale Spojené království chtělo snažit zajistit stejný neomezený přístup pro podniky Severního Irsku na celý vnitřní trh Spojeného království.⁷²

K dalším závazkům v této společné zprávě patřilo zavedení mechanismů, které zajistí provádění a dohled nad jakýmkoli zvláštním ujednáním, které zajistí integritu vnitřního trhu EU a celní unie⁷³ nebo národní sebeurčení občanů Severního Irsku. Tím bylo myšleno Irů, žijící v Severním Irsku, kteří by měli být nadále občany EU.⁷⁴ Jedním z dalších závazků bylo zachování ustanovení o právech, zárukách a rovnostech příležitostí, pro které, jak jsem už dříve zmínila, právní předpisy a praxe EU poskytly podpůrný rámec na celém irském ostrově. Spojené království tak přislíbilo zachování práv v oblasti ochrany před formami diskriminace, tak jak je to zakotveno v předpisech Evropské unie.⁷⁵ Posledními závazky bylo zachování CTA s přiznanými právy Unie fyzických osob. Což v praxi znamenalo uznání

⁷⁰ The revised Brexit deal: What has changed and next steps.

⁷¹ „Joint report from the negotiators of the European Union and the United Kingdom government on progress during phase 1 of negotiations under article 50 TEU on the United Kingdom’s orderly withdrawal from the European Union“ oficiální web Evropské komise, staženo 10. března 2020, https://ec.europa.eu/commission/publications/joint-report-negotiators-european-union-and-united-kingdom-government-progress-during-phase-1-negotiations-under-article-50-teu-united-kingdoms-orderly-withdrawal-european-union_en, 47.

⁷² Ibid., 49.

⁷³ Ibid., 51.

⁷⁴ Ibid., 52.

⁷⁵ Ibid., 53.

Spojeného království, že CTA bude nadále fungovat, aniž by byly dotčeny závazky Irska podle práva unie, a to zejména volný pohyb občanů EU.⁷⁶

⁷⁶ *ibid.*, 54.

4. Návrh dohody vlády Theresy Mayové z podzimu 2018

Theresa Mayová nahradila na premiérském postu v červnu 2016 Davida Camerona, který rezignoval kvůli výsledku britského referenda o odchodu z Evropské unie.⁷⁷ Po jejím nástupu na post britské premiérky byl následující rok v březnu 2017 aktivován článek 50 Lisabonské smlouvy a vyjednávání započala.⁷⁸ Konečnou vyjednanou smlouvu Theresa Mayová představila v listopadu 2018, o které se následně jednalo začátkem roku 2019.

4.1 Jednání v Dolní sněmovně

Dohoda vyjednaná Theresou Mayovou byla 585stránkovým dokumentem, o jehož osudu se v zásadě rozhodlo už v lednu 2019. Tehdy si 15. ledna Theresa Mayová odnesla největší porážku v britské historii, kdy její dohoda neprošla dolní sněmovnou v poměru 432:202.⁷⁹ Dokonce ji další den přinesla hlasování o nedůvěře vládě, které dokázala ustát.⁸⁰ Sama byla poražena třikrát v řadě. Podruhé to bylo 12. března v poměru 391:242 hlasům. Poslední porážkou, před oficiálním datem odchodu, pro ni byla prohra v poměru 334:286 na konci března. Tato porážka znamenala posunutí odchodu na 12. dubna téhož roku, které nebylo posledním. Právě irská hranice, známá jako irská pojistka, byla jedním z největších třecích bodů jednání.⁸¹

4.2 Vývoj jednání o irské hranici do listopadu 2018

První návrh dohody se datuje do března roku 2018, který obsahoval Protokol o Irsku / Severním Irsku a ten stanovil spolupráci mezi severem a jihem. Právě v této dohodě Theresa Mayová garantovala absenci tvrdé hranici a vybrala si 3. možnost ze společné zprávy z prosince 2017. Evropská komise navrhla zřízení společného regulačního prostoru

⁷⁷By the Guardian, „David Cameron resigns after UK votes to leave European Union“, *The Guardian*, 24. června 2016, <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/24/david-cameron-resigns-after-uk-votes-to-leave-european-union>.

⁷⁸By the BBC, „Brexit: Article 50 has been triggered – what now?“, *BBC News*, 29. března 2017, <https://www.bbc.com/news/uk-politics-39143978>.

⁷⁹David Reid, „Theresa May lost big on her Brexit deal vote – there’s what could happen now“, *CNBC*, 15. ledna 2019, <https://www.cnbc.com/2019/01/15/theresa-may-loses-brexit-vote-what-happens-next.html>.

⁸⁰Stephen Castle and Richard Pérez-Pena, „Theresa May Survives No-Confidence Vote in British Parliament“, *The New York Times*, 16. ledna 2019, <https://www.nytimes.com/2019/01/16/world/europe/brexit-theresa-may-no-confidence-vote.html>.

⁸¹By the New York Times, „Theresa May’s Brexit Deal Is Rejected by U.K. Parliament“, *The New York Times*, 29. března 2019, <https://www.nytimes.com/2019/03/29/world/europe/theresa-may-brexit.html>.

zahrnující Unii a Spojené království, dokud se jednalo o Severním Irsku.⁸² To by ponechalo Severní Irsko v celní unii Evropské unie a zajistilo tak sladění regulací Severního Irsku s příslušnými pravidly jednotného trhu Evropské unie, pokud by nebylo nalezeno jiné řešení.⁸³

Problematika irské hranice je souhrnně nazývaná Irská pojistka. Irská pojistka je pojistkou pro Evropskou unii, že na irském ostrově nevznikne pevná hranice a nadále bude volná pro pohyb lidí i zboží, a to minimálně do doby, kdy bude vyjednána nová obchodní smlouva.⁸⁴ Je tedy pojistkou, že nebude pohyb zboží a osob na irském ostrově omezen.⁸⁵

Právě tato skutečnost se mnohým z britského parlamentu nezamlouvala. Zavedlo by to de facto celní hranici po Irském moři, a to bylo nepředstavitelné pro Demokratickou unionistickou stranu. Dalším návrhem bylo včlenění království do celní unie Evropské unie, což by v praxi znamenalo odstranění cel, kvót, pravidel původu a celním procesům v britsko-unijním obchodu a také uplatňování celního sazebníku ze strany Spojeného království a dalších příslušných částí společné obchodní politiky EU, přestože by Spojené království nepatřilo do jeho působnosti. Britům se stále nedařilo shodnout se ohledně chodu na hranici.⁸⁶

I mnoho voličů, kteří byli pro setrvání v Unii, tuto dohodu kritizovalo, protože předpokladem pro odchod bylo zlepšení bilancí a stavu Velké Británie, zatímco tuto smlouvu shledávalo mnoho voličů jako horší než samotné působení v Evropské unii, proto také hlásali po novém referendu.⁸⁷

Kritéria Evropské unie, o posuzování možností hraničních režimů, byla proveditelnost řešení, zabránění tvrdé hranici, respektování integrity jednotného trhu a celní unie a vytvoření irské pojistky za všech okolností. Konečné znění, o kterém se hlasovalo v polovině ledna, přišlo v listopadu 2018.⁸⁸

⁸² Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“.

⁸³ Withdrawal agreement, 2018.

⁸⁴ Petr Jedlička, „Co je to irský backstop a proč je tak důležitý?“, *Deník Referendum*, 31. července 2019, <https://denikreferendum.cz/clanek/29931-co-je-to-irsky-backstop-a-proc-je-tak-dulezity>.

⁸⁵ Alsdair Sanford, „What was in Theresa May’s Brexit deal and why was it so unpopular“, *Euronews*, 29. ledna 2020, <https://www.euronews.com/2018/12/07/what-is-in-theresa-may-s-brexit-deal-and-why-is-it-so-unpopular>.

⁸⁶ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“.

⁸⁷ Sanford, „What was in Theresa May’s Brexit deal and why was it so unpopular?“.

⁸⁸ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“.

4.3 Dohoda vlády Theresy Mayové o odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie a Společenství pro atomovou energii z roku 2018

Pro začátek je nutné zmínit, že tato vyjednaná rozvodová smlouva nebyla dohodou o nových vztazích. Šlo pouze o dohodu o způsobu odchodu Velké Británie a režimu, která měla v tomto přechodném období fungovat.⁸⁹

4.3.1 Protokol o Irsku / Severním Irsku

Protokol je zahájen zmínkami o historických poutech Irsku a Spojeného království, jedinečnosti podmínek na ostrově, důležitosti míru a mírových procesů nebo také funkci této smlouvy.⁹⁰ Protokol se distancoval od napadení ustanovení Velkopáteční dohody a kladl si za cíl najít řešení při zachování nezbytných podmínek pro pokračování severo-jihní spolupráce.⁹¹

Spojené království zde uznalo podíl Evropské unie a unijního práva na vytváření mírového procesu na irském ostrově od podepsání Velkopáteční dohody v roce 1998. Protokol připomněl závazky Evropské unie a Spojeného království, které se týkaly programů financování severo-jihní spolupráce, kterými jsou PEACE a INTERREG.

Ve druhém článku si unie spolu s Velkou Británií kladly za cíl, aby do 31. prosince 2020 uzavřely dohodu, která bude tento protokol nahrazovat. Ve všech takovýchto dohodách, ale musí být výslovně řečeno jakou část protokolu nahrazuje.⁹² Hned další článek ale nabízí možnost prodloužení tohoto termínu, pokud o něj Velká Británie zažádá do 1. července 2020.⁹³

CTA nezpůsobila žádné větší potíže, protože protokol souhlasil s dalším uzavíráním dohod o pohybu osob mezi územími CTA při plném respektování práv fyzických osob přiznaných právem unie. Spojené království přislíbilo pokračující uplatňování CTA a souvisejících práv a výsad, aniž by byly dotčeny povinnosti Irsku podle unijního práva. Jedná se hlavně o volný pohyb občanů Evropské unie a jejich rodinných příslušníků bez ohledu na jejich státní příslušnost.⁹⁴

Nejzásadnější částí byl 6. článek, který měl vytvořit mezi Evropskou unií a Spojeným

⁸⁹ Jedlička, „Co je to irský backstop a proč je tak důležitý?“.

⁹⁰ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2018.

⁹¹ Withdrawal agreement, čl. 1, 2018.

⁹² Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2018.

⁹³ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2018.

⁹⁴ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2018.

královstvím jednotné celní území do doby, kdy nevznikne dohoda, která upravuje tyto vztahy s cílem zachování rovných podmínek pro všechny. Od toho nebylo možné jednostranně odstoupit, ale nevztahoval se na rybolov a přístup k vodám.⁹⁵ Smlouva tak nebránila Spojenému království k zajištění neomezeného přístupu na trh se zbožím pohybující se ze Severního Irsku na zbytek vnitřního trhu Spojeného království.⁹⁶

Další zásadní článek se zabýval britským vnitřním trhem. Zde si Spojené království kladlo za cíl neomezený přístup na trh se zbožím, které by se pohybovalo ze Severního Irsku do zbytku království. Mělo dodržovat práva unie i ohledně vývozu do třetích zemí. Uvádění zboží na trh v Severním Irsku se mělo řídit právem Spojeného království a pokud byl produkt prezentován jako produkt ze Spojeného království, tak mu protokol nebránil, aby byl uveden na trh ve Velké Británii. Celkově se na zboží ve Spojeném království měla uplatňovat některá unijní práva.⁹⁷

Unijní právo mělo být stále dodržováno, ale pouze to, které bylo ustanovené v tomto protokolu pro Spojené království vůči Severnímu Irsku. Při dodržování tohoto práva mohlo Irsko a Spojené království nadále pokračovat v přijímání nových opatření, vycházejících z Velkopáteční dohody. Zástupci Evropské unie by mohli být při takovém procesu pro kontrolu přítomni, pokud by si o to zažádali.⁹⁸

Po skončení přechodného období by mohla Evropská unie nebo Spojené království tento protokol zastavit po udání důvodů, které by vysvětlily, proč tento protokol není nutný k dosažení stanovených cílů. Vzniklo by tak šestiměsíční období pro posouzení, kterým by vzniklo stanovisko vytvořené Velkopáteční dohodou.⁹⁹

Ustanovení o přezkumu v článku 20 tohoto protokolu nabídlo další způsob ukončení irské pojistky a tou bylo představení důvodů pro její ukončení po přechodném období. Evropská unie a Spojené království by tak ve společném výboru, který by dohlížel na provádění dohody o odstoupení od smlouvy, rozhodl o úplném nebo částečném ukončení používání protokolu.¹⁰⁰

Protokol o Irsku a Severním Irsku z listopadu 2018 zavazoval plnit tento protokol do konce přechodného období, kdy by byl nahrazen novou dohodou.¹⁰¹

⁹⁵ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2018.

⁹⁶ Withdrawal agreement Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2018.

⁹⁷ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 7–10, 2018.

⁹⁸ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 13–15, 2018.

⁹⁹ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 20, 2018.

¹⁰⁰ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 20, 2018.

¹⁰¹ The revised Brexit deal: What has changed and next steps?

Návrh se snažil řešit problematiku tvrdé hranice a respektovat integritu jednotného trhu a celní unie s výjimkou produktů rybolovu a akvakultury. Pro Spojené království by bylo nutné harmonizovat obchodní politiku se společnou obchodní politikou EU v míře nezbytné pro fungování jednotného celního území (sladění společného celního sazebníku pro zboží ze třetích zemí a uplatňování stejných pravidel původu).¹⁰² Ovšem to bylo pro britský parlament nepředstavitelné, protože by Spojené království zůstalo navázané na strukturu Evropské unie bez svobody vytvářet si vlastní obchodní politiku, které by se museli přizpůsobit. Irská pojistka podle některých zasahovala do britské suverenity.¹⁰³ Ani DUP nebyla s tímto návrhem spokojená, protože nechtěla, aby se se Severním Irskem zacházelo jinak než se zbytkem království.¹⁰⁴

¹⁰² The revised Brexit deal: What has changed and next steps?

¹⁰³ Jedlička, „Co je to irský backstop a proč je tak důležitý?“.

¹⁰⁴ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“.

5. Dohoda vlády Borise Johnsona z roku 2019

5.1 Jednání Johnsonovo vlády

Dohoda Borise Johnsona byla opět více než pětisetstránková smlouva, která se výrazně od vyjednané dohody Theresou Mayovou nelišila, až na protokol o Irsku. Boris Johnson se stal britským premiérem 24. července 2019 poté, co Theresa May oznámila 7. července, že nebude v této funkci nadále pokračovat po neúspěchu její smlouvy v parlamentu, která byla třikrát zamítnuta. Boris Johnson byl velice striktní ohledně odchodu z Evropské unie a upravil si zastoupení ve své vládě, kde nahradil některé ministry.¹⁰⁵

První výsledky Johnsonových změn byly zveřejněny až počátkem října, kdy vláda předložila konkrétní žádost s návrhy. Těmito návrhy byla například příslušnost Severního Irsku celní unii Spojeného království, což by vytvořilo celní hranici na irském ostrově. Drobní obchodníci by byli osvobozeni od hraničních procesů a placení cel. Některé fyzické kontroly by probíhaly mimo hranice. Dále by Severního Irsko podléhalo pravidlům Evropské unie pro veškeré zboží, což by zamezilo nutným regulačním kontrolám. Evropský parlament ale některé z nových změn neshledával za přijatelné. Například jakákoli forma hraničních kontrol pro parlament znamenala konec obchodu bez tření, což by poškodilo nejen hospodářství na všech ostrovech, ale také mírový proces.¹⁰⁶ Kritiku Johnson shledal i na domácí scéně. Předseda labouristické strany Jeremy Corbyn označil tyto návrhy za horší, než které nabídla Theresa Mayová.¹⁰⁷

I přes velké neshody se jednání posunulo a smlouva byla vyjednána 17. října 2019 schválením evropského parlamentu. Bylo to ale pouze 14 dní před odchodem a britský parlament čekala tři čtení zákona¹⁰⁸, a to bylo zásadním důvodem, proč dohoda parlamentem neprošla. Poslanci odmítli schvalovací harmonogram v poměru 308:322, který trval pouhé

¹⁰⁵ By the BBC, „Boris Johnson becomes the UK’s new prime minister“, *BBC news*, 24. 7. 2019, <https://www.bbc.co.uk/newsround/49081103>.

¹⁰⁶ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps“.

¹⁰⁷ Karla Adam, Michael Birnbaum a William Both, „Prime minister Boris Johnson offers a new Brexit plan, new suspension of Parliament“, *The Washington Post*, 2. října 2019, https://www.washingtonpost.com/world/europe/prime-minister-boris-johnson-to-set-out-take-it-or-leave-it-brexit-proposal/2019/10/02/8ed6dc5c-e45f-11e9-b0a6-3d03721b85ef_story.html.

¹⁰⁸ Ire, Pet, Hop, Ket, „Johnson vyjednal s Bruselem novou brexitovou dohodu. Lídři členských zemí EU ji na summitu podpořili“, *ČT24*, 17. října 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2951825-mame-brexitovou-dohodu-oznamili-juncker-a-johnson>.

tři dny.¹⁰⁹ Dalším problémem byl tzv. Benn Act, který byl schválen na začátku září 2019. Tento zákon vyžadoval, aby byla parlamentem schválena dohoda nebo alespoň odchod bez dohody do 19. října 2019, jinak bude premiér nucen požádat o tříměsíční odklad.¹¹⁰ Boris Johnson reagoval předčasnými volbami v případě posunu data odchodu.¹¹¹ Datum byl stanoven na 31. ledna 2020 a datum parlamentních voleb na 12. prosince 2019.¹¹²

5.2 Britské parlamentní volby a jejich důsledek

Britské parlamentní volby byly ukazatelem únavy britských voličů ohledně brexitové tahanice. Johnsonovo vítězství bylo markantní. Polepšili si z předešlých 317 na 365 křesel. Zatímco labouristé vedeni Jeremym Corbynem ztratili 60 křesel a zůstalo jim pouze 202. Volební účast byla poměrně vysoká, a to 67,3 %. Tyto výsledky znamenaly odchod do 31. ledna 2020.¹¹³

Již před parlamentními volbami bylo jisté, že DUP dohodu Borise Johnsona nepodpoří, což bylo velkou šancí pro labouristy. DUP si však nepřála v čele labouristů Jeremyho Corbyna, proto také nevznikla dohoda mezi těmito stranami, která by možná pozměnila vývoj.¹¹⁴

Důsledkem parlamentních voleb byl urychlený proces schvalování zákona. Na začátku ledna 2020 dolní sněmovna schválila smlouvu v poměru 330:231.¹¹⁵ Sněmovna lordů smlouvu vrátila s pěti dodatky.¹¹⁶ Dolní sněmovna ale všechny tyto změny zamítla a

¹⁰⁹ Mas, Ire, „Dílčí vítězství střídá porážka. Britští poslanci odmítli Johnsonův brexitový harmonogram“, *ČT24*, 22. října 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2956424-vlada-v-pripade-porazky-stahne-zakon-o-brexितove-dohode-pise-bbc-nasledoval-asi-odklad>.

¹¹⁰ Nicola Stow, „Brexit Delay? What is the Benn act? Read the text of the bill presented by Hilary Benn“, *The Sun*, 19. října 2019, <https://www.thesun.co.uk/news/9882395/benn-act-what-bill-hilary/>.

¹¹¹ Mas, Ire, „Dílčí vítězství střídá porážka. Britští poslanci odmítli Johnsonův brexitový harmonogram“, *ČT24*, 22. října 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2956424-vlada-v-pripade-porazky-stahne-zakon-o-brexितove-dohode-pise-bbc-nasledoval-asi-odklad>.

¹¹² Ket, „Johnson potvrdil odklad brexitu do 31. ledna. Opozice zablokovala vypsání předčasných voleb“, *ČT24*, 28. října 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2961152-londyn-a-brusel-chteji-rozuzlit-brexit-britske-poslance-ceka-hlasovani-o-predcasnych>.

¹¹³ „UK results: Conservatives win majority“, *BBC news*, 13. prosince 2019, <https://www.bbc.com/news/election/2019/results>.

¹¹⁴ Emilio Casalicchio, „DUP manifesto vows to oppose Brexit deal struck by Boris Johnson“, *Politico*, 28. listopadu 2019, <https://www.politico.eu/article/northern-ireland-dup-manifesto-vows-to-oppose-brexit-deal-struck-by-boris-johnson/>.

¹¹⁵ Tev, „Britští poslanci podle očekávání schválili zákon o brexitu“, *ČT24*, 9. ledna 2020, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3025532-zive-britsti-poslanci-hlasuji-o-brexितovem-zakonu>.

¹¹⁶ Mas, Pet, „Lordi přidali do brexitového zákona další dodatky. Normu o dětských uprchlících předložilo jedno z Wintonových dětí“, 21. ledna 2020, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3035497-brexit-lordi-chteji-automaticky-trvaly-pobyt-pro-obcany-eu-poslancum-poslou-dodatky>.

smlouva byla následně schválena oběma sněmovnami 22. ledna 2020.¹¹⁷ Evropský parlament tuto dohodu schválil 29. ledna 2020 a zástupci členských zemí o den později. Spojené království tak získalo zelenou pro odchod 31. ledna 2020.¹¹⁸

5.3 Dohoda Borise Johnsona o odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie a Společenství pro atomovou energii

Vláda Spojeného království v dopise předsedovi Evropské rady Donaldovi Tuskovi z 19. srpna 2019 uvedla důvod, proč předešlý protokol nebyl přijatelným pro Dolní sněmovnu. Sněmovna prohlásila že byla nedemokratickou a neslučitelná se suverenitou Spojeného království. Tím byla přítomnost Spojeného království v celní unii na dobu neurčitou, aniž by bylo možné jednostranně odstoupit. Což bylo v rozporu s původními myšlenkami Spojeného království o opouštění celní unie a jednotného trhu Evropské unie a také odchýlení od jejich norem. Dalším důvodem byl uveden risk v podkopávání Velkopáteční dohody mezi komunitami v Severním Irsku, které by neměly žádnou demokratickou kontrolu nad irskou pojistkou. Nová vláda navrhovala, že irská pojistka by měla být nahrazena alternativními opatřeními před ukončením přechodného období a navázání nových smluv.¹¹⁹

5.3.1 Protokol o Irsku

I tato dohoda uznává, že je na irském ostrově výjimečná situace, kterou je nutno řešit a ctít přitom vyjednanou Velkopáteční dohodu jako záruku pro mír. Na základě této dohody pak mohou irští obyvatelé v Severním Irsku na základě unijního občanství využívat výhody z něj vyplývající.

Spojené království se i zde zavazuje k ochraně severo-jížní spolupráce a zaručuje se, že nevznikne tvrdá hranice, včetně jakékoli fyzické infrastruktury nebo souvisejících kontrol, protože společným cílem Evropské unie a Spojeného království je vyhýbat se

¹¹⁷ Mas, „Zákon k brexitové dohodě platí. Schválily ho obě komory britského parlamentu“, *ČT24*, 22. ledna 2020, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3036883-proti-silnejsi-ochrane-obcanu-eu-v-britanii-poslanci-odmitli-dodatky-lordu-k-brexitove>.

¹¹⁸ Pet, ket, „Europoslanci schválili brexitovou dohodu. Velká Británie v pátek odejde z Unie“, *ČT24*, 29. ledna 2020, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3040183-posledni-razitko-pro-brexit-europoslanci-budou-hlasovat-o-rozluce-dohode>.

¹¹⁹Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“.

kontrolám. Protokol ale apeluje, že po společném mapování unie a Spojeného království je pro severo-j jižní spolupráci do značně míry nutná společná unie, proto zdůrazňuje závazky unie a Spojeného království pro financování programů PEACE a INTERREG. Obě strany tedy chtějí, aby uplatňování tohoto protokolu mělo co nejmenší dopad na každodenní život komunit v Irsku i Severním Irsku, ale s tím že Severní Irsko bude mít prospěch z účasti na nezávislé obchodní politice Spojeného království.¹²⁰

V rámci CTA zde Spojené království a Irsko mohou nadále uzavírat dohody ohledně pohybu osob mezi jejími územími při plném respektování práv fyzických osob přiznaných právem Evropské unie, tedy hlavně volný pohyb do, z a uvnitř Irska pro občany Evropské unie a jejich rodinné příslušníky bez ohledu na jejich státní příslušnost.

Jak bylo zmíněno v úvodu, Severní Irsko bude stále v celním území Spojeného království, takže bude moci být zahrnuto do územní působnosti jakýchkoli obchodních dohod, uzavřených se třetími zeměmi, pokud tak není dotčeno uplatňování tohoto protokolu. Dále stanovuje, že podle dohod se třetími zeměmi může být zboží ze Severního Irska zvýhodněno pro tyto země za stejných podmínek jako zboží vyrobené v jiných částech Spojeného království.¹²¹

Tato skutečnost byla velkým ústupkem Evropské unie. Ta se v minulosti obávala vzniku dvou různých celních území na ostrově, které by mohly vést k obnovení nepokojů z druhé poloviny minulého století.¹²²

Na zboží, dovezené do Severního Irska z jiné části Spojeného království přímou dopravou, neplatí žádná cla, pokud nehrozí, že toto zboží nepoputuje dále do Evropské unie samo o sobě nebo se nestane součástí dalšího zpracování. Celní sazebník Evropské unie bude ale nadále využíván v Severním Irsku při vstupu veškerého zboží na jeho území (s výjimkou teritoriálních vod Spojeného království). Cla Evropské unie se budou vztahovat na veškeré zboží vstupující do Severního Irska ze Spojeného království, pokud zde bude riziko dalšího vstupu na jednotný trh EU jak v rámci dalšího zpracování, nebo zboží samo o sobě. Protokol předpokládá, že veškeré zboží, které vstoupí do Severního Irska, se bude pohybovat také do Evropské unie, pokud nebude prokázáno, že zboží v Severním Irsku nebude zpracované nebo že zboží splňuje soubor kritérií, která zboží zřizuje. Tudiž bude platit, že na zboží putující z Velké Británie pouze do Severního Irska se žádná cla vztahovat nebudou. Zboží

¹²⁰ Withdrawal agreement, 2019.

¹²¹ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl.3–4, 2019.

¹²² By Reality check team, „Brexit: What is Boris Johnson’s plan to avoid a hard Irish border?“, *BBC News*, 2. října 2019, <https://www.bbc.com/news/uk-49909866>.

ze třetích zemí putující pouze do Severního Irsku bude muset platit cla Spojeného království, pokud se zboží nedostane dál do Evropské unie. Ohledně osobních zásilek nebo zásilek nízké hodnoty ze Spojeného království do Severního Irsku se žádná cla vybírat nebudou.¹²³

Protokol tak nebrání přístupu na trh se zbožím pohybujícím se mezi Severním Irskem a zbytkem Spojeného království za předpokladu dodržování unijních omezení o vývozu zboží do třetích zemí. Znamená to i omezení vývozu některého zboží do různých částí Spojeného království. Produkty pocházející ze Severního Irsku mohou být prezentovány jako produkty ze Spojeného království, pokud byly na tomto trhu uvedeny. Tyto produkty ovšem musí být speciálně značeny, tím je myšleno nejen označení Spojeného království, ale také Severního Irsku, tedy příkladem je „UK (NI)“ nebo „United Kingdom“ (Northern Ireland).¹²⁴

Veškeré zboží putující ze Spojeného království do Severního Irsku bude podléhat nezbytným kontrolám orgánů Spojeného království s příslušnými mechanismy unijního dohledu a vymáhání jeho práva. Orgány Spojeného království budou také odpovědné za výběr DPH a spotřební daně při uplatňování unijních předpisů o zboží, které mají být zaslány do Evropské unie až na transakce zdanitelné v Severním Irsku. Spojené království si může také určit, zda na zboží zdanitelné v Severním Irsku uplatní podobné osvobození od DPH tak, jak se uplatňuje v Irsku.¹²⁵

Protokol nezabraňuje navázání další severo-j jižní spolupráce navázané na Velkopáteční dohodu. Tato spolupráce týkající se Severního Irsku ovšem vyžaduje spolupráci jak unijních, tak britských zástupců, pokud jde o body obsažené v tomto protokolu a jeho se týkající. Vzájemné poskytování informací by mělo být bezproblémové a proaktivní.

Pokud budou nějaké případy předloženy Evropskému soudnímu dvoru, tak má Spojené království nárok účastnit se řízení stejně jako členský stát. To znamená že právníci, kteří jsou oprávněni vykonávat soudní řízení ve Spojeném království, mohou v těchto řízeních figurovat.¹²⁶

Velmi důležitý 18. článek pojednává o demokratické dohodě. Parlament Severního Irsku se po prvních čtyřech letech, po skončení přechodného období, musí vyjádřit k pokračování tohoto systému kontrol. Prostá většina tohoto parlamentu stačí k prodloužení

¹²³ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 5–6, 2019.

¹²⁴ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 7 2019.

¹²⁵ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 8, 2019.

¹²⁶ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 12, 2019.

o další čtyři roky, pokud dojde k vzájemné podpoře mezi komunitami, tak se tento systém prodlouží o dalších osm let. Podpora mezi komunitami je definována buď prostou většinou poslanců včetně většiny přítomných a hlasujících nacionalistických a unionistických členů, nebo 60 % přítomných a hlasujících členů, včetně nejméně 40 % všech přítomných a hlasujících nacionalistů a unionistů. Naopak, jestli ke shodě nedojde, vzniká další dvouleté období, ve kterém by měla vzniknout nová řešení.¹²⁷

¹²⁷ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 18, 2019.

6. Rozdíly mezi *Bílou knihou* a smlouvami vlád Theresy Mayové a Borise Johnsona

Před představením změn je nutné zmínit to, co zůstalo ve smlouvách z let 2018 a 2019 stejné. Příkladem může být důraz na nutnou pomoc v rámci financování PEACE a INTERREG k udržování a posilování spolupráce mezi částmi ostrova. Dále se nezměnil režim CTA, který umožňuje nadále Spojenému království a Irsku uzavírat dohody ohledně pohybu osob mezi jejími územími při plném respektování práv fyzických osob přiznaných právem unie. Jde hlavně o volný pohyb do, z a uvnitř Irska pro občany Evropské unie a jejich rodinné příslušníky, a to bez ohledu na jejich státní příslušnost. Nezměnila se ani prezentace produktů ze Severního Irska jako produktů pocházejících ze Spojeného království, pokud byly na tomto trhu také uvedeny. Oba protokoly také vymezily spolupráci britského a unijního práva obsaženého v protokolech, které by mělo formovat další severo-jihní spolupráci navázanou na Velkopáteční dohodu.^{128 129}

Největší změny ve smlouvách vyjednaných Theresou Mayovou a Borisem Johnsonem najdeme rozhodně v protokolu o Irsku / Severním Irsku, a také v politické deklaraci o budoucích vztazích mezi Evropskou unií a Spojeným královstvím. Tyto změny ve vývoji od vydání *Bílé knihy* nebudou tolik viditelné, protože v otázce Severního Irska nebyla politika nastíněna detailně.

6.1 Protokol o Irsku / Severním Irsku

Zásadní změny v těchto protokolech najdeme v délce platnosti protokolu a jeho ukončení, podobě celní unie a role severoirského parlamentu.

6.1.1 Platnost protokolu

Protokol Borise Johnsona aplikuje celní legislativu a relevantní pravidla evropského jednotného trhu potřebné k vyhnutí se regulaci nebo celní hranici na ostrově. Zásadním rozdílem nového protokolu je absence povinnosti ukončení sjednané irské pojistky po ukončení přechodného období, tedy do 31. prosince 2020, jak to zamýšlela Theresa Mayová. Ta zamýšlela přítomnost celého Spojeného království v celní unii a přítomnost Severního Irska v jednotném evropském trhu do vyjednání nové obchodní smlouvy, která by tuto část

¹²⁸ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2019.

¹²⁹ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, 2018.

protokolu nahradila.

Protokol Johnsonovy vlády měl fungovat jako trvalé řešení, o kterém si v budoucnu měl rozhodovat severoirský parlament. Proto tento protokol neobsahoval odkaz na tři scénáře ze společné zprávy z prosince 2017, jako tomu bylo u protokolu Theresy Mayové.¹³⁰

Tím byl pozměněn i charakter smlouvy. Smlouva vlády Theresy Mayové byla pouze rozvodovou smlouvou, která nezakládala nové vztahy po přechodném období¹³¹, zatímco smlouva vlády Borise Johnsona nový režim založila, nehledě na ukončení přechodného období.¹³²

Také byla odstraněna klauzule o přezkumu, která by tento protokol mohla ukončit. Evropská unie si ponechala jedno ustanovení, které ji umožní vyjednat novou dohodu, která tento protokol částečně, nebo úplně nahradí. To ale až po společné dohodě, zatímco dřívější mechanismus byl jednodušší. Stačilo pouze zahájit přezkum.¹³³

Johnsonova vláda také stanovila pevné datum odchodu z celní unie na leden 2021. Vláda Theresy Mayové mohla přechodné období stále prodlužovat. Boris Johnson tak také „může“ učinit. Musel by ale žádost podat do července 2020. To ale podle něj není nutné,¹³⁴ a dokonce mu to zakazuje dodatek prováděcího zákona k brexitové dohodě, který byl schválený před Vánoci 2019. Evropská komise neshledává tento termín odchodu za přijatelný, protože je vyjednávací harmonogram extrémně náročný.¹³⁵

6.1.2 Celní unie

Protokol vlády Mayové zavazoval přítomnost celého Spojeného království v celní unii a setrvání Severního Irska v režimu jednotných unijních regulací, dokud by nebyla vyjednána obchodní dohoda během přechodného období, které mohlo být „donekonečna“ prodlužované. Tímto řešením by se protokol vyhnul jakýmkoli překážkám na hranici, jak bylo přislíbeno v *Bílé knize* z počátku roku 2017.

Protokol vlády Johnsona naopak počítá s odchodem celého Spojené království z celní unie. Přesto na území Severního Irska budou nadále platit unijní regulační pravidla pro

¹³⁰ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“.

¹³¹ Jedlička, „Co je to irský backstop a proč je tak důležitý?“.

¹³² Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 18, 2019.

¹³³ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“.

¹³⁴ Opa, „Neshody v představách i nárocích. Jednání o budoucnosti EU a Británie bude obtížné, říká Barnier“, *ČT24*, 5. března 2020, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3058386-neshody-v-predstavach-i-narocich-jednani-o-budoucnosti-eu-a-britanie-bude-obtizne-rika>.

¹³⁵ Ban, „Podle šéfky Evropské komise bude na vyjednávání po brexitu málo času. Termín končí za rok“, *ČT24*, 27. prosince 2019, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3015002-podle-sefky-evropske-komise-bude-na-vyjednavani-po-brexitu-malo-casu-termin-konci-za>.

obchod se zemědělskými a průmyslovými výrobky, aby nedocházelo ke kontrolám a omezování v rámci irského ostrova. Vzniknou tak dvě neviditelné hranice. Regulační hranice vznikne mezi Severním Irskem a Británií v Irském moři a Irskem a Severním Irskem na irském ostrově. Naopak smlouva vlády Mayové si kladla za cíl bezproblémový pohyb mezi Severním Irskem a zbytkem království. Celní hranice potom vznikne na hranici obou států, kde budou probíhat kontroly elektronickými snímacími zařízeními na silnicích a také fyzicky na různých místech mimo hraniční pásmo tak, aby zůstala hranice propustná.¹³⁶ Toto je zásadní změnou protokolu, která byla pro DUP klíčovou. Ta si totiž nepřála oddělení Severního Irska od zbytku království.¹³⁷

V tomto bodě byl ovšem Boris Johnson kritizován za sliby vývozcům, kterým sliboval absenci vyplňování nových formulářů. Severní Irsko se ale bude muset nadále řídit unijním sazebníkem, který tyto náležitosti v podobě formulářů a jiných formalit obsahuje. Kdyby tento slib nebyl porušen, došlo by k porušení mezinárodní smlouvy. V těchto bodech právě irská DUP vidí zradu ze strany britské vlády, protože bude Severní Irsko jistým způsobem od zbytku království odděleno.¹³⁸ DUP se alespoň pokusilo situaci zlepšit sblížením právních předpisů s Evropskou unií v oblasti zboží a agropotravin, což může napomoci udržení otevřené irské hranic bez kontrol.¹³⁹ Severoirské podniky se tedy právem obávají snížení britsko-severoírského obchodu kvůli větší míře papírování, která je od obchodu může odradit.¹⁴⁰

Z hlediska porovnání s původní *Bílou knihou*, která se zavazovala k zamezení tvrdé hranici a co nejplynulejšímu pohybu bez tření jako hlavnímu cíli ohledně Severního Irska,¹⁴¹ byl, ale i nebyl tento cíl dodržen. K menším hraničním kontrolám bude nadále v omezeném množství docházet jak v severoirských přístavech, tak i na irském ostrově.¹⁴² Také bude

¹³⁶Petr Jedlička, „Johnsonův návrh brexitové dohody: Co je jinak než u Mayové“, *Deník Referendum*, 3. listopadu 2019, <https://denikreferendum.cz/clanek/30220-johnsonuv-navrh-brexitove-dohody-co-je-jinak-nez-u-mayove>.

¹³⁷ Lisa O'Carroll, „Boris Johnson's Brexit alternative to the Irish backstop: What's new?“, *The Guardian*, 2. října 2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/oct/02/boris-johnsons-brexit-alternative-to-the-irish-backstop-whats-new>.

¹³⁸ Heather Stewart, Jennifer Rankin and Lisa O'Carroll, „Johnson accused of misleading public over Brexit deal after NI remarks“, 8. listopadu 2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/nov/08/boris-johnson-goods-from-northern-ireland-to-gb-wont-be-checked-brexit>.

¹³⁹ Lisa O'Carroll, „The 'Irish Sea border': what does it mean for GB business?“, *The Guardian*, 16. října 2019, <https://www.theguardian.com/politics/2019/oct/16/the-irish-sea-border-what-does-it-mean-for-businesses-brexit>.

¹⁴⁰ Jayne McCormack, „Brexit: What will UK's exit from EU mean for Stormont?“, *BBC News*, 31. ledna 2020, <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-politics-51197209>.

¹⁴¹ The United Kingdom's exit from and new partnership with the European Union, Protecting our strong and historic ties with Ireland and maintaining the Common Travel.

¹⁴² Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 5, 2019.

docházet ke komplikacím ve formě vyřizování formulářů pro obchod mezi Severním Irskem a zbytkem království, čímž by mohl být tento obchod narušen.¹⁴³ Další překážkou také mohou být uvalená cla na zboží, které poputuje z Velké Británie, ale nakonec zůstane v Severním Irsku. Tyto všechny komplikace mohou vést k narušení obchodu a pohybu do a ze Severního Irsku, které se *Bílá kniha* snažila chránit.¹⁴⁴ Zároveň je to ale nutná daň pro nastavenou politiku Borise Johnsona, v které si chce Spojené království tvořit svá pravidla sama a stát se tak „plně suverénním“ státem, který není podvolen Evropské unii. Za tohoto předpokladu je tento nový mechanismus pokusem o nejplynulejší pohyb bez tření.¹⁴⁵

6.1.3 Severoirský parlament

Úplnou novinkou je převzetí moci severoirským parlamentem. Každé čtyři roky bude rozhodovat o pokračování nově nastaveného systému hraničních kontrol a cel. Pokud se shodnou unionisté i nacionalisté, tak se systém prodlouží o 8 let. Naopak pokud parlamentem neprojde, vznikne dvouleté přechodné období, ve kterém se bude vyjednávat nové řešení.¹⁴⁶

U severoirského parlamentu byla ovšem komplikace v tom, že od roku 2017 se nesešel a nefungoval, jak by měl. Což byla i výtká od Evropské unie při navržení této možnosti.¹⁴⁷ Spolupráce byla opět navázána až 11. ledna 2020 po třech letech. Do čela se dostala Arlene Foster za DUP jako první ministryně a její zástupkyní se stala Michelle O'Neill za Sinn Féin.¹⁴⁸

Byl to velký ústupek od Evropské unie, protože osud vyjednaného protokolu je nyní pouze v rukou severoirského parlamentu.¹⁴⁹ V protokolu vlády Mayové totiž o budoucnosti hranice v rámci obchodu měla vzniknout dohoda. Tudíž moc byla jak v rukou Spojeného království, tak i unie.¹⁵⁰ Dalším problémem je obava nacionalistů, že unionisté budou všechny snahy pokračování v dodržování evropských regulací vetovat, a tak mohou ukončit spolupráci. Minimálně toto hlasování povede k roztržiténosti stran, které by měly naopak usilovat o

¹⁴³ Stewart, Rankin and O'Carroll, „Johnson accused of misleading public over Brexit deal after NI remarks“.

¹⁴⁴ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 5–6, 2019.

¹⁴⁵ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“

¹⁴⁶ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 18, 2019.

¹⁴⁷ By reality Check team, „Brexit: What is Boris Johnson's plan to avoid a hard Irish border?“, *BBC News*, 2. října 2019.

¹⁴⁸ Amanda Sloat, „Brexit Endgame: Brexit Nears, Northern Ireland Assembly reconvenes, and Megxit distracts“, *Lawfare*, 14. ledna 2020, <https://www.lawfareblog.com/brexit-endgame-brexit-nears-northern-ireland-assembly-reconvenes-and-megxit-distracts>.

¹⁴⁹ reality Check team, „Brexit: What is Boris Johnson's plan to avoid a hard Irish border?“.

¹⁵⁰ Withdrawal agreement, Protocol on Ireland/Northern Ireland, čl. 62018.

jednotu.¹⁵¹

6.2 Politická deklaráce

Politická deklaráce stanovila budoucí rámec pro vztahy mezi Evropskou unií a Spojeným královstvem. Není závaznou, protože stanovuje pouze směr budoucího jednání o vztazích, které se zahájily po formálním odchodu Spojeného království z Evropské unie. Změny v politické deklaraci vyjednané vládou Borise Johnsona týkající se Severního Irsku nastaly v zajištění rovných podmínek, kde již nefigurují v Protokolu o Irsku / Severním Irsku. Namísto toho se obě strany zavázaly, že budou na konci přechodného období dodržovat vyjednané standardy.¹⁵²

¹⁵¹ John Campbell, „Q&A: How does the border plan differ from the backstop?“, *BBC News*, 2. října 2019, <https://www.bbc.com/news/uk-northern-ireland-49912310>.

¹⁵² Joe Owen, „Brexit deal: Political Declaration on future UK-EU relationship“, *Institute for Government*, 19. února 2020, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/brexit-deal-political-declaration>.

7. Diskuze

7.1 ohlasy na dohodu z října 2019

Vyjednaná dohoda vlády Borise Johnsona se stala v samotné Británii předmětem ostré polemiky. Jedním z důvodů je záměr, za kterým jeho vláda vyjednala celní hranici v Irském moři. Podle některých je tento zájem založen pouze na budoucích vztazích Spojeného království a Evropské unie, ne na samotné budoucnosti Severního Irsku. Boris Johnson odstoupil od dohody vyjednané vládou Theresy Mayové kvůli společnému celnímu území a regulačnímu přizpůsobení zboží, což mělo tvořit prostředek pro budoucí spolupráci. Boris Johnson tuto úzkou spolupráci kritizoval pro pokračující navázání na unijní struktury, ze kterých se původně Spojené království chtělo vymanit. Sám řekl, že by budoucí vztah měl být založen na dohodě o volném obchodu, kde si Spojené království převezme kontrolu nad svými regulačními záležitostmi a obchodní politikou. Jeho zájmem podle mnohých tedy vůbec Severní Irsko nebylo, protože volný režim na hranici znamenal intenzivní spolupráci s Evropskou unií.¹⁵³

Volby v Severním Irsku také značně obrátily směr, protože poprvé od roku 1921 obyvatelé hlasovali více pro separatisty než pro probritské unionisty. Převládají ovšem názory, že sjednocení ostrova je to poslední, co by irská vláda chtěla. Polovina severoirské společnosti by se totiž mohla opět chopit zbraní a znovuobnovit politické násilí, které se snažila vyřešit Velkopáteční dohoda.¹⁵⁴

Ulsterská unionistická strana (UUP) shledává vyjednanou dohodu jako nepřijatelnou. Podle předsedy strany Robina Swanna je dokonce horší než předešlá smlouva vlády Theresy Mayové. Argumentem je právě oddělenost od zbytku Spojeného království, která je pro UUP nepřijatelná.¹⁵⁵ DUP má podobný postoj.¹⁵⁶ Sinn Féin se také připojila k postoji proti dohodě vlády Borise Johnsona, ale její pozice byla mnohem výhodnější. Sinn Féin šlo hlavně o

¹⁵³ Anand Menon a Jonathan Portes, „Boris Johnson’s Brexit deal would make people worse off than Theresa May’s“, *The Guardian*, 13. října 2019, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/oct/13/boris-johnson-brexit-deal-theresa-may-trade>.

¹⁵⁴ Eliška Kubátová, „Volby hýbou Británií. Může být vítězství separatistů ve Skotsku a Severním Irsku pro Londýn hrozbou?“, *iRozhlas*, 14. 12. 2019, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/britanie-volby-boris-johnson-dup-severni-irsko-skotsko_1912140702_eku.

¹⁵⁵ Robin Swann, „Brexit deal would place Northern Ireland on the window ledge of the Union“, *oficiální web UUP*, 17. října 2019, <https://uup.org/news/6279/Brexit-deal-would-place-Northern-Ireland-on-the-window-ledge-of-the-Union-Swann#.XsA6wC3yqqA>.

¹⁵⁶ James Rothwell, „What is the DUP’s Brexit stance and why will it not support Boris Johnson’s deal?“, *The Telegraph*, 18. října 2019, <https://www.telegraph.co.uk/politics/2019/10/18/dup-brexit-stance-deal-not-support-boris-johnson/>.

absenci hranice na ostrově, zatímco hranice v Irském moři ji tolik netrápila. Přestože hranice na ostrově vznikne, nebude tak „přísná“ jako ta v moři.¹⁵⁷ Strana aliance také kritizovala schválenou dohodu. Ta pro ně znamená byrokratičtější, komplikovanější a nákladnější rámec kontrol, který se navíc vztahuje pouze na pohyb zboží a zemědělské produkty.¹⁵⁸ Ke kritice se přiklonila i SDLP (sociálně-demokratická a labouristická strana).¹⁵⁹

Na druhou stranu byl Boris Johnson mnohými chválen za konečné vyřešení dlouhodobé nejistoty, kdy se mu podařilo získat kontrolu nad britskými právy, pravidly a regulacemi, což bylo Mayové kvůli celní unii vyčítáno.¹⁶⁰ Boris Johnson prý konečně převzal kontrolu zpět a Britové dostali zpět vlastní zemi, k čemuž se přihlásila i Strana nezávislosti Spojeného království (UKIP).¹⁶¹ Dále bylo také pozitivně vnímáno zachování Severního Irska ve Spojeném království s otevřenou hranicí, a to navzdory vystoupení z Evropské unie a jejího celního prostoru.¹⁶² Pravdou ovšem je, že Johnsonova vláda neměla tolik času na vyjednávání. Důvodem by slib Borise Johnsona o odchodu z Evropské unie s dohodou, nebo bez do 31. října 2019.¹⁶³ Faktem je, že mohla vláda jednat rychleji, protože návrhy byly předloženy Evropské unii až začátkem října. Zatímco Boris Johnson nastoupil na pozici v červenci 2019.¹⁶⁴ Celkový čas byl ovšem podstatně kratší, než který měla vláda Theresy Mayové.¹⁶⁵

7.2 otázka dosažitelnosti požadavků

Otázkou stále zůstává, zda vůbec lze spojit oba cíle, které vytvořily vlády Theresy Mayové a Borise Johnsona. Zdají se spíše jako dva protichůdné směry. Vláda Theresy Mayové chtěla zachovat dosavadní režim na irské hranici. Což bylo velmi výhodné pro

¹⁵⁷ David Bond, „Sinn Féin success adds a post-Brexit twist“, *Financial Times*, 10. února 2020, <https://www.ft.com/content/flb85190-4c0e-11ea-95a0-43d18ec715f5>.

¹⁵⁸ „Brexit“, oficiální web Strany aliance, nahlédnuto 16. května 2020, <https://www.allianceparty.org/brexit>.

¹⁵⁹ By the BBC, „Election 2019: SDLP manifesto at a glance“, *BBC news*, 4. prosince 2019, <https://www.bbc.com/news/election-2019-50593032>.

¹⁶⁰ By the Guardian, „David Cameron resigns after UK votes to leave European Union“, *The Guardian*, 24. června 2016, <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/24/david-cameron-resigns-after-uk-votes-to-leave-european-union>.

¹⁶¹ Gormley Heenan, Cathy a Arthur Aughey, „Northern Ireland and Brexit: Three effects on ‚the border in the mind‘“, *The British Journal of Politics and International relations* 19, č. 3 (2017), 498.

¹⁶² By the Conservatives, „Boris Johnson’s new deal explained“, *Conservatives*, 23. listopadu 2019, <https://www.conservatives.com/news/boris-johnsons-new-deal-explained>.

¹⁶³ Evropský parlament, „The revised Brexit deal: What has changed and next steps“.

¹⁶⁴ By the BBC, „Boris Johnson becomes the UK’s new prime minister“, *BBC news*, 24. 7. 2019, <https://www.bbc.co.uk/newsround/49081103>.

¹⁶⁵ By the Guardian, „David Cameron resigns after UK votes to leave European Union“, *The Guardian*, 24. června 2016, <https://www.theguardian.com/politics/2016/jun/24/david-cameron-resigns-after-uk-votes-to-leave-european-union>.

Severní Irsko, pro které by se zatím nic neměnilo a nebyl by nijak poznamenán jeho obchod ani mírový proces nastavený Velkopáteční dohodou. Co ale bylo v tomto řešení poznamenáno podle mnohých kritiků, byla suverenita Spojeného království, které bylo nuceno nadále po dobu přechodného období přijímat evropská pravidla a regulace, protože by se nadále celé Spojené království nacházelo v celní unii, ovšem už bez možnosti ji vytvářet. Mnoho občanů Spojeného království ovšem volilo pro odchod z Evropské unie právě pro vymanění z těchto pravidel, protože si chtěla vytvářet vlastní.

Naopak vláda Borise Johnsona chtěla tuto „suverenitu“ zachovat, a to na úkor Severního Irsku. Severní Irsko sice bude v celní unii se Spojeným královstvím, přesto bude ale i celní hranicí od Spojeného království odděleno v Irském moři. Další hranicí pak bude odděleno od Irské republiky. Režim na této hranici by ale měl být co nejvolnější, ovšem komplikace v podobě „papírování“ nastanou. Celní hranicí v Irském moři také vyvstane mnoho povinností pro obchodníky, kteří chtějí své zboží přes tuto hranici převážet, což může oslabit obchod Severního Irsku a vést v něm k rozbrojům. Požadavek volné hranice na irském ostrově spolu s plným odchodem Spojeného království z Evropské unie tudíž není proveditelný a bylo nutné přiklonit se k jedné z těchto možností, tedy volné hranici nebo odchodu Severního Irsku z celní unie Evropské unie. Oběma dohodám se tedy podařilo dostát požadavkům *Bílé knihy* z části, ale ne kompletně.

Závěr

Irské nacionalistické hnutí mělo velký spád už od počátku 20. století. Přes odchod části ostrova z britské nadvlády a pokus o sjednocení celého ostrova, období The Troubles, které si vyžádalo stovky mrtvých, až k mírovému procesu, kterému poskytla základ Velkopáteční dohoda. Tato dohoda se stala základem pro budoucí utváření vztahů.

Mírový proces si ovšem od roku 2016 začal procházet velkou zkouškou, kdy si Spojené království odhlasovalo odchod z Evropské unie. Velkopáteční dohoda tak ovlivnila velkou měrou i vyjednávání dohody o odchodu Spojeného království z Evropské unie. Tato smlouva totiž nepředpokládala vystoupení Spojeného království z Evropské unie, ani Evropskou unii tolik nezmiňovala, což ovšem neznamenalo, že by Evropská unie nehrála v mírovém procesu důležitou roli. Největší podporou Evropské unie pro mírový proces byly financované programy PEACE a INTERREG, které existují dodnes.

Důvodem pro její velký vliv na jednání je otevřenost hranice na irském ostrově mezi Severním Irskem a Irskou republikou. To bylo značnou překážkou pro snahy britské vlády pro odchod z Evropské unie. Snahy o vyřešení tohoto problému začaly vydáním *Bílé knihy* na počátku roku 2017, kde si Spojené království kladlo za cíl neporušenou hranici na irském ostrově. V tomto duchu se nesla i vyjednaná smlouva vlády Theresy Mayové, která vyjednala přítomnost celého Spojeného království v celní unii, dokud nebude vyjednána obchodní dohoda mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií. To se ovšem setkal s neúspěchem, a to dokonce i v její straně. Pro mnohé bylo nepředstavitelné přijímání unijních pravidel bez možnosti je vytvářet, což by toto období vyjednávání obchodní dohody znamenalo. Toto období se mohlo prodloužit i o dva roky, což bylo pro mnohé příliš dlouhé, protože mnoho poslanců chtělo co nejdříve z Evropské unie vystoupit bez jakýchkoli vazeb. Její dohoda byla dohromady třikrát zamítnuta. V reakci na to Theresa Mayová v červenci 2019 rezignovala na svůj post.

Nahradil ji Boris Johnson. Ten obrátil směr a vyjednal 2 celní hranice – v Irském moři a na irském ostrově. Tyto celní hranice pro Spojené království znamenají, že Severní Irsko bude nadále dodržovat unijní regulace a pravidla, ale bude v celním území Spojeného království, tudíž bude moci v budoucnu čerpat z obchodních a jiných smluv, které uzavře britská vláda. I toto řešení přineslo značnou kritiku, a to zejména od DUP. Ta je severoirskou stranou podporující setrvání ve Spojeném království. Tato strana si nepřála oddělení od zbytku království, protože se obávala, že nutné vyplňování formulářů při přechodu přes celní hranici v Irském moři bude důvodem poklesu obchodu v Severním

Irsku. Dále měla obavy z náklonosti lidu k sjednocení celého irského ostrova. Velkopáteční dohoda k tomuto sice vybízí, pokud si tak obyvatelé v referendu rozhodnou, není ale vytvořen žádný mechanismus odchodu. Tento protokol přenechává všechnu budoucí rozhodovací moc irskému parlamentu, který si každé čtyři roky bude rozhodovat, zda mu nově nastavený systém vyhovuje, nebo ne. Pokud dojde k vzájemné podpoře mezi komunitami, tak se období prodlouží ze čtyř let na osm. Naopak pokud systém Severnímu Irsku nebude vyhovovat, tak vznikne dvouleté období na vytvoření nového režimu. Velkým ústupkem Evropské unie byla platnost tohoto protokolu, jehož platnost neskončí přechodným obdobím, ale bude nadále pokračovat.

Zásadními rozdíly mezi dohodami z roku 2018 a 2019 můžeme vidět v protokolu o Irsku / Severním Irsku a politické deklaraci, která nastavuje budoucí rámec pro vztahy mezi Spojeným královstvím a Evropskou unií. Zásadní rozdíly v protokolu najdeme v podobě celní unie, platnosti protokolu a severoirském parlamentu.

Severní Irsko opustí celní unii spolu se zbytkem Spojeného království na konci roku 2020. Vláda Mayové vyjednala setrvání v celní unii celého Spojeného království, dokud by nebyla vyjednaná dohoda, která by ji nahradila. Tato část musela být nahrazena kvůli nesouhlasu hlavně konzervativních politiků v pokračování „spolupráce“ s Evropskou unií i po odchodu, protože by Spojené království v tomto období nařízení pouze přijímalo bez práva jej vytvářet. Boris Johnson označil dohodu jako nedemokratickou, kde Spojené království ztrácelo svou suverenitu.

Dalším výrazným rozdílem byla platnost protokolu. Platnost protokolu z roku 2018 měla zaniknout po vyjednání dohod o budoucích vztazích. Zatímco nový protokol bude platit do té doby, dokud si sám severoirský parlament nerozhodne, že je nevyhovující, což je další novinkou. Severoirský parlament si o novém režimu bude rozhodovat sám v již už zmíněných čtyřletých nebo osmiletých cyklech.

Zdá se, že vyjednat dohodu, která by vyhovovala všem, a hlavně odpovídala Bílé knize, není reálné. Nedotčená hranice na Irském ostrově a plně suverénní Spojené království jsou dva neslučitelné prvky. Důvodem jsou neshody ohledně evropské celní unie, která by podle některých způsobila ztrátu „suverenity“, ale naopak pro druhé je to jediné schůdné řešení pro zachování mírového procesu na Irském ostrově.

Otázkou stále zůstává, zda bude pro Severní Irsko tento „režim“ vhodný. DUP už nyní s tímto zvláštním režimem nesouhlasí kvůli rozdílnému zacházení oproti zbytku Spojeného království. Takže okamžité prodloužení o 8 let podle mne reálné není. Je realistické

očekávat, že po prvních čtyřech letech se znovu otevře otázka irské hranice.

Summary

The United Kingdom is the first country leaving the European Union. Even more unique is the situation in Northern Ireland, which is located on a different island than the rest of the United Kingdom so it has a border with the Republic of Ireland, with which it has strong historical, political and economic ties. However, this border is invisible since the peace process and does not create obstacles to transition. The peace process began with the signing of the *Good Friday Agreement* in 1998, which also launched the North-South Cooperation, which is provided by this open border.

The peace process was being tested since the referendum which the United Kingdom took in 2016. The referendum determined the future of the United Kingdom because the inhabitants voted for leaving the European Union. The *Good Friday Agreement* influenced to a large extent negotiations about a withdrawal agreement. The *Good Friday Agreement* did not expect the withdrawal of the United Kingdom from the European Union and did not mention the European Union at all, which does not mean that the European Union had no major role during the peace process. The European Union's biggest support were PEACE and INTERREG programs.

I wanted to map the Brexit negotiations about the Irish border to see whether the governments of Theresa May and Boris Johnson have complied with the White Paper commitments and whether these commitments could be fully complied with. So my major sources were the Brexit *White Paper*, 2018 and 2019 *Withdrawal Agreements* and *Good Friday Agreement*. For the current political context, I used mainly news portals as *BBC*, *The Guardian*, *Euronews*, *The Financial Times* or *Independent*. For historical context I used printed literature and articles.

The main differences between the 2018 and 2019 agreements can be seen in the Protocol on Ireland / Northern Ireland and the Political Declaration, which sets the future framework for relations between the United Kingdom and the European Union. The main differences in the protocol can be found in the form of the customs union, the validity of the protocol and the Northern Ireland Parliament.

Northern Ireland will leave the customs union with the rest of the United Kingdom at the end of 2020. The May's government negotiated remaining in the customs union of the whole United Kingdom until a trade agreement was negotiated to replace it. This part had to be replaced due to the disapproval of mainly conservative politicians in continuing "cooperation" with the European Union even after leaving, as the United Kingdom would only adopt the regulations without the right to create them during this period. Boris Johnson

called the agreement undemocratic, where the United Kingdom lost its sovereignty.

Another significant difference was the validity of the protocol. The 2018 protocol would expire after negotiations on future relations were negotiated. While the new protocol will remain in force until the Northern Ireland Parliament itself decides that it is unsatisfactory. Which is another novelty. The Northern Ireland Parliament will decide on the new regime on its own in the already mentioned four- or eight-year cycles.

If we compare these two agreements with *White paper*, we can say, that both found conformity in some parts. But it is important to say, that it is impossible to unite these agreements, because 2018 agreement maintain open border in Northern Ireland, but the cost is linking to European union structures with no right to create them for transitional period. So it kept a commitment of open borders. 2019 agreement meant leaving of whole United kingdom from european custom union, but the cost was two custom borders in Northern Ireland and Irish sea. That would be extra paperwork for traders in Northern Ireland. This 2019 agreement kept a commitment of making own rules. So you can see disagreement between these two withdrawal agreements.

The question still remains whether this "regime" will be appropriate for Northern Ireland. The DUP no longer agrees to this special scheme due to the difference in treatment with the rest of the United Kingdom. So, in my opinion, an immediate extension of 8 years is not realistic. It is more realistic to expect that the issue of the Irish border will reopen after the first four years.

Použitá literatura

Prameny

1. „Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, Protocol on Ireland/Northern Ireland“ oficiální web Evropské komise, staženo 10. března 2020, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement_0.pdf, 2018.
2. „Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, Protocol on Ireland/Northern Ireland.“, oficiální web Evropské komise, https://ec.europa.eu/commission/publications/agreement-withdrawal-united-kingdom-great-britain-and-northern-ireland-european-union-and-european-atomic-energy-community_cs (staženo 10. března 2020), 2019.
3. „Belfast Agreement“, oficiální web britské vlády, <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement>, (staženo 20. ledna 2020).
4. „The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union“, oficiální web britské vlády, nahlédnuto 11. března 2020, <https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper>.

Literatura

1. Daniel Holder, „Neither hard nor soft but racist? The Good Friday Agreement and the Irish border after Brexit.“, *Race* 59, č. 2 (2017): 90–101, <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1177/0306396817725443> (staženo 23. února 2020).
2. Gormley Heenan, Cathy a Arthur Aughey, „Northern Ireland and Brexit: Three effects on ,the border in the mind‘,“, *The British Journal of Politics and International relations* 19, č. 3 (2017), 498.
3. Jack Beatty, „The Irish trouble: generation of Violence 1967–1992“, *Atlantic* 271, č. 3 (1993): 126–129,

<https://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=8edd6fdf-7d83-449b-b9f8-830dcb86b37a%40pdc-v-sessmgr03> (staženo 18. února 2020).

4. Karel Kouba, *Kvalitativní metody příčinného usuzování v politologii*. In Miroslav Novák, *Úvod do studia politiky* (Praha: Sociologické nakladatelství, 2011), 403.
5. Sylvia de Mars et. al. eds., *Bordering two unions* (Bristol: Policy Press, 2018).
6. Theodore W. Moody et. al., eds., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012).

Elektronické zdroje

1. BBC, <https://www.bbc.com>.
2. „Brexit“, oficiální web Strany aliance, nahlédnuto 16. května 2020, <https://www.allianceparty.org/brexit>.
3. By the Conservatives, „Boris Johnson’s new deal explained“, *Conservatives*, 23. listopadu 2019, <https://www.conservatives.com/news/boris-johnsons-new-deal-explained>.
4. CNBC, <https://www.cnbc.com/world/?region=world>.
5. ČT24, <https://ct24.ceskatelevize.cz>.
6. Deník Referendum, <https://denikreferendum.cz>.
7. „Downing street declaration“, Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com/topic/Downing-Street-Declaration> (staženo 2. února 2020).
8. European Parliament Committees, „The Impact and Consequences of Brexit for Northern Ireland“, [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/583116/IPOL_BRI\(2017\)583116_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2017/583116/IPOL_BRI(2017)583116_EN.pdf) (staženo 2. 2. 2020).
9. Euronews, <https://www.euronews.com>.
10. Financial times, <https://www.ft.com>.
11. Independent, <https://www.independent.co.uk>.
12. iRozhlas, <https://www.irozhlas.cz>
13. Joe Owen, „Brexit deal: Political Declaration on future UK-EU relationship“, *Institute for Government*, 19. února 2020, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/brexit-deal-political-declaration>.

14. „Joint report from the negotiators of the European Union and the United Kingdom government on progress during phase 1 of negotiations under article 50 TEU on the United Kingdom’s orderly withdrawal from the European Union“ oficiální web Evropské komise, staženo 10. března 2020,
https://ec.europa.eu/commission/publications/joint-report-negotiators-european-union-and-united-kingdom-government-progress-during-phase-1-negotiations-under-article-50-teu-united-kingdoms-orderly-withdrawal-european-union_en.
15. Lawfare, <https://www.lawfareblog.com>.
16. Politico, <https://www.politico.eu>
17. Robin Swann, „Brexit deal would place Northern Ireland on the window ledge of the Union“, *oficiální web UUP*, 17. října 2019, <https://uup.org/news/6279/Brexit-deal-would-place-Northern-Ireland-on-the-window-ledge-of-the-Union-Swann#.XsA6wC3yqqA>.
18. „The Anglo-Irish Agreement And Downing Street Declaration“, Encyclopedia Britannica inc., <https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history/The-Anglo-Irish-Agreement-and-Downing-Street-Declaration> (staženo 31. ledna 2020).
19. The Constitutional unit, <https://www.ucl.ac.uk/constitution-unit/>.
20. The Guardian, <https://www.theguardian.com/international>.
21. The New York Times, <https://www.nytimes.com>
22. The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“, oficiální web evropského parlamentu,
[https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)642260](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)642260) (staženo 11. března 2020).
23. The Sun, <https://www.thesun.co.uk>
24. The Telegraph, <https://www.telegraph.co.uk>.
25. „The Troubles“, Encyclopedia Britannica inc.,
<https://www.britannica.com/event/The-Troubles-Northern-Ireland-history> (staženo 31. 10. 2020).
26. The Washington Post, <https://www.washingtonpost.com/>

Teze bakalářské práce

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE	
Jméno:	Anastasiya Sabadosh
E-mail:	anastasiyasabadosh@gmail.com
Studijní obor:	Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce:	2019 LS
Semestr a školní rok ukončení práce:	2020 LS
Vedoucí bakalářského semináře:	PhDr. Ondřej Matějka, Ph. D.
Vedoucí práce:	Mgr. Jan Váška, Ph. D.
Název práce:	<u>Proměny režimu na irské hranici v průběhu jednání o Brexitu</u>
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek):	Novým fenoménem politiky Evropské unie se v současnosti bezpochyby stalo britské referendum, které rozhodlo o odchodu Spojeného království Velké Británie a Severního Irsku z Evropské unie. Spojené království má pro odchod bezpochyby jednu z nejkomplicovanějších pozic. To hlavně kvůli jediné pozemní hranici, kterou má. Tato hranice byla ovšem v minulosti strůjcem mnoha násilí, a tak bylo nutné její otevřenost stvrdit smlouvou (Velkopáteční dohodou). Tato smlouva ovšem zabráňuje úplnému odchodu Spojeného království z Evropské unie, protože zavazuje, jak Irskou republiku, tak Spojené království k otevřenosti této hranice, a tedy plnému odchodu. Tento rozpor se stal mým tématem práce, kde chci tuto situaci zmapovat, zanalyzovat a zodpovědět otázku, zda je možné naplnit rozhodnutí britského referenda v jeho úplném znění.
Zdůvodnění úprav a změn tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek):	Původní teze mé bakalářské práce byla velmi obecnou. Vztah Irsku k Brexitu pojímá širokou škálu témat. Mohou to být opatření, která začalo ve světle jednání o odchodu Irsko přijímat nebo se soustředit na vzrůstající nacionalismus a snahy o sjednocení. Sama jsem si vybrala irskou hranici, protože je toto téma velice zajímavé a aktuální. Budu se moci tímto tématem zabývat i v budoucích jednáních, o kterých již budu mít široké znalosti na základě této bakalářské práce.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu):	Úvod <ol style="list-style-type: none">1. Metodologie2. Vývoj Irského ostrova ve 20. století3. Odchod Spojeného království a nové partnerství s Evropskou unií4. Návrh dohody vlády Theresy Mayové z roku 20185. Dohoda vlády Borise Johnsona z roku 20196. Rozdíly mezi Bílou knihou a smlouvami vlád Therey Mayové a Borise Johnsona7. Diskuze
Závěr	
Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):	<ol style="list-style-type: none">1. „Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, Protocol on Ireland/Northern Ireland“ oficiální web Evropské komise, staženo 10. března 2020, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/draft_withdrawal_agreement_0.pdf, 2018.2. „Agreement on the withdrawal of the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland from the European Union and the European Atomic Energy Community, Protocol on Ireland/Northern Ireland.“, oficiální web Evropské komise, https://ec.europa.eu/commission/publications/agreement-withdrawal-united-kingdom-great-britain-and-northern-ireland-european-union-and-european-atomic-energy-community_cs (staženo 10. března 2020), 2019.

3. „The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union“, oficiální web britské vlády, nahlédnuto 11. března 2020, <https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper>.
4. „Belfast Agreement“, oficiální web britské vlády, <https://www.gov.uk/government/publications/the-belfast-agreement>, (staženo 20. ledna 2020).
5. Daniel Holder, „Neither hard nor soft but racist? The Good Friday Agreement and the Irish border after Brexit.“, *Race* 59, č. 2 (2017): 90–101, <https://journals-sagepub-com.ezproxy.is.cuni.cz/doi/full/10.1177/0306396817725443> (staženo 23. února 2020).
6. Jack Beatty, „The Irish trouble: generation of Violence 1967–1992“, *Atlantic* 271, č. 3 (1993): 126–129, <https://eds.b.ebscohost.com/eds/pdfviewer/pdfviewer?vid=3&sid=8edd6fdf-7d83-449b-b9f8-830dcb86b37a%40pdc-v-sessmgr03> (staženo 18. února 2020).
7. Joe Owen, „Brexit deal: Political Declaration on future UK-EU relationship“, *Institute for Government*, 19. února 2020, <https://www.instituteforgovernment.org.uk/explainers/brexit-deal-political-declaration>.
8. „Joint report from the negotiators of the european union and the United Kingdom government on progress during phase 1 of negotiations under article 50 TEU on the United Kingdom’s orderly withdrawal from the European Union“ oficiální web Evropské komise, staženo 10. března 2020, https://ec.europa.eu/commission/publications/joint-report-negotiators-european-union-and-united-kingdom-government-progress-during-phase-1-negotiations-under-article-50-teu-united-kingdoms-orderly-withdrawal-european-union_en.
9. Sylvia de Mars et. al. eds., *Bordering two unions* (Bristol: Policy Press, 2018).
10. „The United Kingdom’s exit from and new partnership with the European Union“, oficiální web britské vlády, nahlédnuto 11. března 2020, <https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper>.
11. Theodore W. Moody et. al., eds., *Dějiny Irska* (Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2012).
12. The revised Brexit deal: What has changed and next steps?“, oficiální web evropského parlamentu, [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI\(2019\)642260](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document.html?reference=EPRS_BRI(2019)642260).

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		